

RAZEM DLA EDUKACJI

dr Paweł Zapeński

Edukacja zmienia się dziś szybciej niż kiedykolwiek wcześniej. Nowe wyzwania, rozwój technologii, zmieniające się potrzeby uczniów oraz rosnące oczekiwania wobec szkoły sprawiają, że nauczyciele nieustannie stają przed koniecznością rozwijania swoich kompetencji.

Misją Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Zielonej Górze jest kompleksowe wspieranie rozwoju zawodowego nauczycieli, dyrektorów i pracowników oświaty w całym regionie lubuskim. Od lat tworzymy przestrzeń współpracy, inspiracji oraz wymiany doświadczeń, w której pedagodzy mogą doskonalić swój warsztat pracy i wzmacniać kompetencje niezbędne we współczesnej szkole.

Łączymy tradycję z nowoczesnym podejściem do edukacji – odpowiadając na realne potrzeby środowiska oświatowego.

Nasza oferta powstaje w odpowiedzi na realne potrzeby środowiska edukacyjnego. Jej tworzenie poprzedzamy dialogiem z nauczycielami – dziękujemy za Wasze zaangażowanie i udział w badaniach ankietowych.

Organizujemy szkolenia, warsztaty, konferencje tematyczne, kursy kwalifikacyjne i doskonalące, a także różnorodne projekty edukacyjne. Wspieramy również dyrektorów szkół, oferując formy rozwoju wzmacniające kompetencje zarządcze i przywódcze.

Każdego roku przygotowujemy szeroką ofertę odpowiadającą zarówno na zmiany w systemie oświaty, jak i na codzienne wyzwania pracy nauczyciela. Współpracujemy z doświadczonymi ekspertami i praktykami, dzięki czemu proponowane treści mają charakter praktyczny i mogą być bezpośrednio wykorzystywane w pracy z uczniami.

Prowadzimy również liczne projekty edukacyjne, których celem jest podnoszenie jakości kształcenia oraz wspieranie równości szans edukacyjnych. Angażujemy się w inicjatywy finansowane ze środków europejskich, rozwijające kompetencje cyfrowe i STEAM, a także w programy poświęcone dobrostanowi uczniów, bezpieczeństwu i zdrowiu w szkole.

Współpracujemy z uczelniami, instytucjami publicznymi, organizacjami społecznymi oraz partnerami edukacyjnymi, wierząc, że najlepsze rozwiązania powstają w dialogu i we wspólnym działaniu. Dzięki tej współpracy możemy łączyć różne perspektywy, korzystać z doświadczeń ekspertów oraz wdrażać nowoczesne i sprawdzone rozwiązania w praktyce edukacyjnej.

ODN to jednak nie tylko oferta szkoleniowa, lecz przede wszystkim społeczność osób zaangażowanych w rozwój edukacji. Tworzymy przestrzeń spotkań, wymiany doświadczeń i inspiracji, w której nauczyciele mogą dzielić się pomysłami, dobrymi praktykami oraz wspólnie poszukiwać skutecznych rozwiązań dla codziennych wyzwań szkolnych. Wspieramy budowanie relacji, które sprzyjają współpracy, otwartości na zmiany oraz ciągłemu doskonaleniu warsztatu pracy.

→ cd na str. 2

W NUMERZE M.IN:

- ★ RAZEM DLA EDUKACJI ★
- ★ KREATYWNOŚĆ W PRZEDSZKOLU I SZKOLE -
PODSTAWY PRAWNE ★
- ★ WYSPA SZCZĘŚLIWOŚCI EDUKACYJNEJ ★
- ★ ARTYSTYCZNE FORMY EKSPRESJI ★
- ★ NOWOCZESNOŚĆ ZACZYNA SIĘ OD LUDZI ★
- ★ LEKCJA AKTORSTWA ★

W NUMERZE 2 (26)/2026 (MAJ)

- **RAZEM DLA EDUKACJI**
dr Paweł Zapeński 1
- **PRACOWNIA EDUKACJI ZDROWOTNEJ I ELEMENTARNEJ**
dr Katarzyna Kochan 3
- **KREATYWNOŚĆ W PRZEDSZKOLU I SZKOLE - PODSTAWY PRAWNE, DYLEMATY ...**
Maria Furtak 4
- **WYSPA SZCZĘŚLIWOŚCI - LUBUSKI PROJEKT EDUKACJI TECHNICZNEJ**
dr hab. Jan Amos Jelinek 8
- **ARTYSTYCZNE FORMY EKSPRESJI JAKO NARZĘDZIE WSPIERANIA KREATYWNOŚCI I TWÓRCZOŚCI DZIECKA**
Iryna Ladyka 11
- **JAK ROZWIJAĆ KREATYWNOŚĆ U DZIECI W WIEKU PRZEDSZKOLNYM**
Oksana Yarmish 15
- **JAK UCZYĆ, BY RATOWAĆ ŻYCIE? TWÓRCZOŚĆ I KREATYWNOŚĆ W EDUKACJI DLA BEZPIECZEŃSTWA**
Bogusława Madej-Breitkopf 18
- **JUBILEUSZ 50-LECIA PRACY ZAWODOWEJ DR HAB. LIDII KATARYŃCZUK-MANI**
dr Katarzyna Kochan 20
- **NOWOCZESNOŚĆ ZACZYNA SIĘ OD LUDZI**
Emilia Ławecka 21
- **HISTORIA „BUDY”, KTÓRA STAŁA SIĘ SERCEM SZKOŁY**
Emilia Ławecka 22
- **LEKCJA AKTORSTWA... KTÓREJ NIE MA W PODRĘCZNIKACH SZKOLNYCH**
Malwina Kogut 23

PISMO LUBUSKICH NAUCZYCIELI „GRONO”

- Redaktor naczelna: *Ewa Duma*
- Kolegium redakcyjne: *Lidia Bugiera, dr Katarzyna Kochan, dr Regina Korzeniowska, Lucyna Miś-Ciągło;*
współpraca: zespół konsultantów i doradców metodycznych
- Projekt logo oraz czasopisma, redakcja i skład:
Ewa Duma
- Wydawca: *Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Zielonej Górze*
- Adres wydawcy/redakcji: *65-031 Zielona Góra, ul. Fryderyka Chopina 15a; tel.: 68 328 64 20;*
- e-mail: E.Duma@odn.zgora.pl

→ *cd ze str. 1*

Do współpracy zapraszamy nauczycieli wszystkich etapów edukacyjnych, dyrektorów, szkoły i placówki oświatowe, a także instytucje zainteresowane działaniami na rzecz edukacji.

Zachęcamy do kontaktu, udziału w naszych inicjatywach oraz wspólnego tworzenia projektów odpowiadających na potrzeby współczesnej szkoły. Jesteśmy otwarci na współpracę i nowe pomysły, które mogą wzbogacać środowisko edukacyjne.

Wierzymy, że tylko działając razem, możemy skutecznie wspierać rozwój nauczycieli, a tym samym realnie wpływać na jakość edukacji i przyszłość uczniów.

dr Paweł Zapeński
Dyrektor Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli
w Zielonej Górze

RUSZA IV EDYCJA KONKURSU „MŁODY DZIENNIKARZ ROKU”

Stowarzyszenie Dziennikarzy Rzeczypospolitej Polskiej – Oddział Lubuski w Zielonej Górze ogłasza IV edycję konkursu „Młody Dziennikarz Roku”. Inicjatywa skierowana jest do uczniów szkół podstawowych, ponadpodstawowych oraz studentów Lubuskiego, którzy chcą rozwijać swoje umiejętności dziennikarskie.

Celem konkursu jest wyłonienie utalentowanych młodych autorów, promocja ich twórczości oraz wspieranie rozwoju zainteresowań. Organizatorzy podkreślają również znaczenie popularyzacji publikacji szkolnych i aktywności młodzieży w mediach.

Oceną nadesłanych materiałów zajmie się jury złożone z doświadczonych dziennikarzy oraz z przedstawicieli środowiska akademickiego. Nagrody zostaną przyznane w kilku kategoriach tematycznych, m.in. dotyczących świadomości obywatelskiej, ekologii i zdrowego stylu życia oraz historii regionalnej.

Do konkursu można zgłaszać artykuły, eseje, opowiadania i inne formy dziennikarskie – zarówno opublikowane wcześniej, jak i premierowe.

Prace należy przysyłać w formie elektronicznej na adres e-mail: konkurs.lubuskisdrp@gmail.com do 15 października 2026 r.

Szczegółowe informacje oraz regulamin dostępne są na stronie internetowej organizatora:
dziennikarzelubuscy.pl
oraz na FB facebook.com/dziennikarzelubuscy

PRACOWNIA EDUKACJI ZDROWOTNEJ I ELEMENTARNEJ W OŚRODKU DOSKONALENIA NAUCZYCIELI W ZIELONEJ GÓRZE

Pracownia Edukacji Zdrowotnej i Elementarnej stanowi ważne wsparcie dla nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej oraz osób realizujących treści z zakresu edukacji zdrowotnej. Jej działalność koncentruje się na inspirowaniu nauczycieli do stosowania nowoczesnych, angażujących metod pracy, które sprzyjają zarówno rozwojowi kompetencji kluczowych uczniów, jak i kształtowaniu postaw prozdrowotnych.

Poprzez organizację szkoleń, warsztatów i konsultacji pracownia odpowiada na aktualne potrzeby środowiska oświatowego, wspierając nauczycieli w codziennej praktyce dydaktycznej i wychowawczej. Istotnym obszarem jej działań jest również upowszechnianie dobrych praktyk oraz tworzenie przestrzeni do wymiany doświadczeń między nauczycielami.

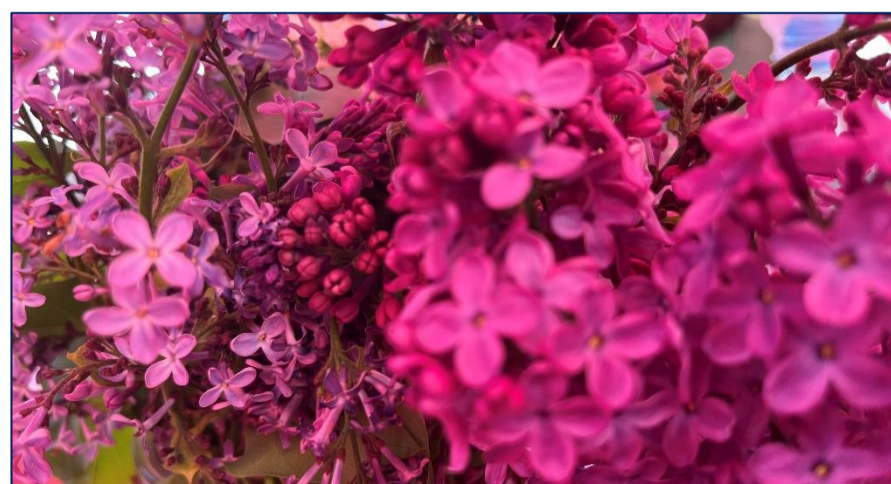

Edukacja techniczna -
uczniowie poznają zjawisko iluzji

Pracownicy pracowni angażują się w działania prospołeczne, np. „Pomagamy dzieciom z Ukrainy”, „Przywitaj wiosnę w kolorowych skarpetkach” czy działalność Amatorskiego Teatru „Bez...”.

Pracownię tworzą:

- dr Katarzyna Kochan – kierownik pracowni, pedagog, oligofrenopedagog, logopeda, wykładowca języka migowego, specjalista ds. dostępności. Autorka publikacji z zakresu edukacji wczesnoszkolnej, zwłaszcza w kontekście elementarzysty. Recenzent MEN podręczników do edukacji wczesnoszkolnej. Pomysłodawczyni i organizatorka akcji społecznych, aktorka amatorskiego teatru „Bez...”.
- Maria Furtak – nauczyciel-konsultant, coach, tutor, ekspert oceny projektów w wielu programach i organizacjach, realizatorka projektów o zasięgu wojewódzkim, ogólnopolskim i międzynarodowym, m.in. jako koordynatorka, trenerka, specjalistka ds. monitoringu. Recenzentka poradnika dla samorządów uczniowskich, współautorka publikacji dotyczących demokratyzacji szkoły, autorka scenariuszy projektów społeczno-obywatelskich. Zwolenniczka ograniczenia bieżących ocen cyfrowych na rzecz informacji zwrotnej. Aktorka amatorskiego teatru „Bez...”.
- Bogusława Madej-Breitkopf - nauczyciel-konsultant, zajmuje się kształceniem i wspieraniem nauczycieli, tworzy materiały dydaktyczne i metodyczne, m.in. podręczniki i pakiety edukacyjne do nauczania przysposobienia obronnego, edukacji dla bezpieczeństwa oraz obrony cywilnej. Pełni rolę instruktora pierwszej pomocy, rzeczoznawcy MEN oraz wojewódzkiego eksperta przedmiotowego w zakresie edukacji dla bezpieczeństwa. Jest coachem VC.
- Danuta Mroczyk – nauczyciel-konsultant, pedagog, terapeuta, trener i coach. Od lat wspiera nauczycieli i wychowawców w budowaniu środowiska edukacyjnego dostępnego dla wszystkich. Lider edukacji elementarnej, diagnozy gotowości szkolnej, efektywności kształcenia uczniów ze SPE, edukacji włączającej, wojewódzki ekspert przedmiotowy (edukacja przedszkolna i wczesnoszkolna).

KREATYWNOŚĆ W PRZEDSZKOLU I SZKOLE - PODSTAWY PRAWNE, DYLEMATY, PROPOZYCJE

Maria Furtak

I. Pojęcie kreatywności w prawie oświatowym

Pojęcie kreatywności w polskim prawie oświatowym nie posiada jednej definicji (zawartej w słowniczku ustawowym), ale jest traktowane jako jeden z fundamentów systemu nauczania. Występuje ono przede wszystkim jako cel kształcenia oraz kompetencja kluczowa, którą przedszkole i szkoła ma obowiązek rozwijać u dzieci/uczniów. W prawie oświatowym kreatywność rzadko występuje „sama”. Najczęściej łączy się ją z innowacyjnością oraz z przedsiębiorczością, tworząc triadę umiejętności niezbędnych na współczesnym rynku pracy.

Kreatywność jest umocowana w wielu oświatowych aktach prawnych:

1. Ustawa – Prawo oświatowe.

To najważniejszy dokument, który wyznacza kierunek działania szkół. W preambule oraz w przepisach ogólnych ustawa wskazuje, że system oświaty ma za zadanie:

- wspieranie rozwoju zdolności i zainteresowań ucznia;
- przygotowanie do wypełniania obowiązków obywatelskich w oparciu o zasady solidarności, demokracji i sprawiedliwości, co wymaga postawy twórczej;
- zapewnienie każdemu uczniowi warunków niezbędnych do jego rozwoju, w tym rozwoju intelektualnego i artystycznego.¹

2. Karta Nauczyciela.

Zgodnie z art. 6 Karty Nauczyciela nauczyciel ma obowiązek: dydaktycznie i wychowawczo wspierać każdego ucznia w jego rozwoju; dążyć do pełni własnego rozwoju osobowego, co w praktyce oznacza twórcze podejście do warsztatu pracy. Nauczyciel ma prawo do swobody w wyborze metod nauczania, co ma bezpośrednio służyć pobudzaniu kreatywności uczniów.²

3. Model Kreatywności według zaleceń europejskich.

Rada Unii Europejskiej określa kompetencje kluczowe

jako te, których wszyscy potrzebują do samorealizacji, rozwoju osobistego, zatrudnienia i włączenia społecznego. Według Rady UE kreatywność to zdolność do generowania nowych pomysłów, ale także do ich krytycznej oceny i wdrażania w życie. Nie występuje ona jako osobna kompetencja, ale jest fundamentem niemal każdej z ośmiu wymienionych w zaleceniach z 2018 r., które kładą nacisk na to, że kreatywność w edukacji powinna opierać się na trzech filarach:

- ciekawości - zadawanie pytań „dlaczego?” i „co by było, gdyby?”;
- poczuciu sprawstwa - przekonanie ucznia, że jego pomysł może realnie zmienić otoczenie;
- tolerancji na niepewność - akceptacji faktu, że proces twórczy wiąże się z ryzykiem błędu.³

Światowe Forum Ekonomiczne (WEF) od lat wymienia kreatywność w pierwszej trójce najbardziej pożądanых cech pracowników. Powód jest prosty: rutynowe zadania są przejmowane przez sztuczną inteligencję i automatyzację. To, co pozostaje domeną człowieka, to rozwiązywanie problemów złożonych, empatia i kreatywność.

4. Aktualnie obowiązujące podstawy programowe.⁴

Podstawy programowe dla przedszkoli, szkół podstawowych i ponadpodstawowych definiują rozwijanie kreatywności i innowacyjności jako jedno z najważniejszych zadań przedszkola i szkoły. W przedszkolach polega to na:

- wspieraniu samodzielnej dziecięcej eksploracji świata, doborze treści adekwatnych do poziomu rozwoju dziecka, jego możliwości percepcyjnych, wyobrażeń i rozumowania, z poszanowaniem indywidualnych potrzeb i zainteresowań;
- wzmacnianiu poczucia wartości, indywidualności i oryginalności dziecka.

W podstawach programowych dla szkół podstawowych kreatywność i inicjatywność odnosi się do:

- kompetencji kluczowych – jako element kompetencji w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej oraz kompetencji osobistych i społecznych,
- umiejętności kreatywnego rozwiązywania problemów z różnych dziedzin,
- celów kształcenia - szkoła ma uczyć ucznia „myślenia projektowego”, rozwiązywania problemów w sposób

¹ USTAWA z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe. (Dz. U. z 2025 r. poz. 1043, 1160 i 1837 oraz z 2026 r. poz. 187, 203, 451 i 504) ogłoszono dnia 31 lipca 2025 r., obowiązuje od dnia 1 września 2017 r.

² USTAWA z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2026 r. poz. 515) ogłoszono 14 kwietnia 2026 r. obowiązuje od dnia 1 lutego 1982 r.

³ ZALECENIE RADY UNII EUROPEJSKIEJ z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie

⁴ ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI z dnia 11 marca 2026 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym DZIENNIK USTAW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ Warszawa, dnia 20 marca 2026 r. poz. 378378

nieszablonowy oraz krytycznego podejścia do informacji,

- metodyki nauczania - prawo obliuguje nauczycieli do stosowania metod aktywizujących, które sprzyjają twórczemu myśleniu (np. projekty edukacyjne, praca badawcza).

W szkołach ponadpodstawowych, które mają przygotować ucznia do życia w społeczeństwie informacyjnym, gdzie umiejętność innowacyjnego rozwiązywania problemów jest cenniejsza niż pamięciowe opanowanie faktów, do najważniejszych zadań szkoły należą: rozwijanie umiejętności krytycznego i logicznego myślenia; kształtowanie postawy ciekawości poznawczej i otwartości na nowe idee; wspieranie samodzielności w procesie uczenia się.

5. Nowe Podstawy Programowe (2026)⁵.

W jeszcze większym stopniu kreatywność jest akcentowana w nowych podstawach programowych wdrażanych w ramach Reformy Edukacji „Kompas Jutra”. Ma ona być traktowana jako kluczowa kompetencja przyszłości i umiejętność, którą należy rozwijać, a nie jako wrodzony talent.

Kompetencja kreatywności przestaje być traktowana jedynie jako domena przedmiotów artystycznych, a staje się jedną z kluczowych kompetencji przekrojowych. Reforma kładzie nacisk na to, by szkoła przestała być miejscem odtwarzania wiedzy, a stała się przestrzenią jej tworzenia i praktycznego zastosowania. Kluczowymi pojęciami towarzyszącymi kreatywności w Reformie Edukacji Kompas Jutra są:

- innowacyjność rozumiana jako przekładanie pomysłów na działanie,
- elastyczność poznawcza - umiejętność zmiany sposobu myślenia w obliczu nowych faktów,
- odporność psychiczna wpisana w prawo do pomyłki - traktowanie błędów jako naturalnego elementu procesu twórczego.

Kreatywność w podstawach programowych 2026 roku obejmuje również higienę cyfrową i mądre wykorzystanie sztucznej inteligencji. Uczeń powinien potrafić wykorzystać narzędzia cyfrowe do ekspresji własnych pomysłów, jednocześnie zachowując krytycyzm wobec treści generowanych przez algorytmy. W nowych podstawach programowych kreatywność jest nierozdzielnie związana z tzw. sprawczością ucznia. Uczeń nie jest już tylko biorcą informacji, ale

„architektem” własnego procesu uczenia się. Jedną z najbardziej wyrazistych zmian w podstawach programowych jest wprowadzenie obowiązkowego tygodnia projektowego dla uczniów klas IV-VIII (5 dni w roku szkolnym). W tym czasie zawieszane są tradycyjne lekcje i dzwonki. Uczniowie pracują w grupach nad projektami międzyprzedmiotowymi. Celem jest rozwój kreatywnego rozwiązywania problemów (tzw. *problem solving*) w warunkach zbliżonych do rzeczywistej pracy zawodowej.

Nowe podstawy programowe dotyczące treści w zakresie poszczególnych przedmiotów nauczania odchodzą od schematów i jednoznacznych rozwiązań na rzecz myślenia dywergencyjnego - poszukiwania wielu rozwiązań. Przykłady:

- Matematyka - tworzenie własnych łamigłówek i strategii rozwiązywania zadań, zamiast powielania procedur (nacisk na intuicję liczbową).
- Język polski - eksperymenty językowe, tworzenie nieszablonowych wypowiedzi i interpretacji, nacisk na twórcze pisanie.
- Biologia/fizyka - samodzielne planowanie doświadczeń i stawianie hipotez (uczeń jako badacz).
- Przedmioty artystyczne - skupienie na procesie twórczym, a nie na finalnym, „ładnym” efekcie. Wprowadzenie nowoczesnych form, takich jak film, fotografia czy sztuka cyfrowa.

Podsumowując: w podstawach programowych, wprowadzanych w ramach reformy „Kompas Jutra” kreatywność to przede wszystkim odwaga intelektualna do zadawania pytań „co by było, gdyby?” i umiejętność łączenia faktów z różnych dziedzin w nową całość, generowania nowych rozwiązań i adaptacji do zmieniających się warunków.

6. Wyzwania w realizacji priorytetowego rozwijania kreatywności w szkolnej praktyce.

Chociaż zapisy w podstawie programowej są sprzyjające, w praktyce kreatywność często zderza się z:

- przeładowaniem materiału - małą ilością czasu na swobodne poszukiwania;
- systemem oceniania - strachem przed błędem, który często blokuje twórcze podejście (kreatywność wymaga przyzwolenia na porażkę);
- egzaminem ósmoklasisty - skupieniem na schematach odpowiedzi „pod klucz”.

⁵ ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI z dnia 11 marca 2026 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym

z dnia, DZIENNIK USTAW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ Warszawa, dnia 20 marca 2026 r. poz. 378378

II. Kreatywność a ocenianie

Ocenianie kreatywności to jeden z największych dylematów współczesnej dydaktyki. Z jednej strony, system szkolny wymaga mierzalnych wyników, z drugiej – kreatywność ze swej natury wymyka się sztywnym schematom. Jeśli oceniamy tylko „poprawność”, zabijamy gotowość do podejmowania ryzyka, która jest sercem twórczości. Kluczowa jest zatem zmiana w zakresie metod oceniania kreatywności oraz traktowania „błędu” jako niezbędnego elementu procesu uczenia się.

1. Pułapka „Błędu”.

W tradycyjnym nauczaniu błąd jest sygnałem porażki i skutkuje obniżeniem oceny. W procesie kreatywnym błąd jest informacją zwrotną. Zatem, zamiast oceniać cy-frowo finalny produkt, nauczyciel ocenia proces, próby oraz trafność wyciągania wniosków z nieudanych eksperymentów (ocena wspierająca, formatywna).

Kreatywność rozkwita tam, gdzie uczeń ma bezpieczną przestrzeń i wie, że za nieszablonowy (ale błędny) pomysł nie zostanie „ukarany” jedynką.

2. Kryteria oceny kreatywności (Model Guilforda)

Aby ocena nie była subiektywna („podoba mi się”), stosuje się konkretne wskaźniki myślenia dywergencyjnego:

Kryterium	Co badamy?	Przykład w szkole
Płynność	Liczba wygenerowanych pomysłów w danym czasie.	Ile zastosowań dla np. spinacza wymyśli uczeń?
Elastyczność	Zdolność do zmiany kierunku myślenia (różnorodność kategorii).	Czy uczeń widzi w spinaczu tylko narzędzie biurowe, czy też kolczyk lub wytrych?
Oryginalność	Unikalność pomysłu na tle grupy.	Czy rozwiązanie zadania jest rzadkie i zaskakujące?
Staranność (elaboracja)	Stopień dopracowania i rozwinięcia szczegółów pomysłu.	Jak bardzo szczegółowy jest projekt nowej maszyny?

3. Metody oceniania sprzyjające twórczości.

Zamiast klasycznego sprawdzianu warto także stosować:

- portfolio: zbiór prac ucznia z całego semestru, który pokazuje progres i ewolucję pomysłów, a nie tylko pojedynczy zryw.
- samoocenę i ocenę koleżeńską: dziecko/uczeń uczy się krytycznego spojrzenia na własną twórczość. Zalecane pytanie brzmi: „co w twojej pracy jest najbardziej innowacyjne?”, a nie „ile zrobiłeś błędów?”.
- informację zwrotną: zamiast cyfry, uczeń otrzymuje opis: „twoje podejście do tego problemu jest unikalne,

bo połączyłeś wiedzę z biologii z informatyką. spróbuj teraz dopracować techniczne aspekty wykonania”.

4. Paradoks oceny sumarycznej

Trudno jest ocenić kreatywność na egzaminie ósmoklasisty, który opiera się na kluczu odpowiedzi. To największa bariera, ponieważ uczniowie często „wyłączają” kreatywność, by wstrzelić się w przewidywalny schemat, który gwarantuje punkty. Rozwiązaniem promowanym w nowoczesnych szkołach jest rozdzielenie zadań odtwórczych (sprawdzających wiedzę twardą) od zadań otwartych, gdzie premiovana jest głównie inwencja twórcza.

III. Przykłady ćwiczeń, które pomagają rozwijać kreatywność.

Aby pomóc dziecku/uczniowi pielęgnować jego naturalną ciekawość i odwagę twórczą, warto czasem w codziennej rozmowie zadawać mu (lub sobie) pytania otwarte np.:

- „A jak Ty byś to zrobił/a?” – zamiast podawać gotowe rozwiązanie problemu (np. przy naprawianiu zabawki lub planowaniu wycieczki), zapytajmy o jego pomysł. Nawet jeśli wydaje się on szalony, buduje poczucie sprawstwa.
- „Co jeszcze można z tego zrobić?” – zachęcajmy do dawania przedmiotom „drugiego życia”. Czy zwykły karton może stać się statkiem kosmicznym albo teatrzykiem?
- „Jak myślisz, dlaczego...?” – to pytanie otwiera drogę do budowania własnych teorii na temat świata. Nie zawsze musimy od razu sprawdzać poprawną odpowiedź w Internecie – pozwólmy mu najpierw „pogdybać”.
- „Opowiedz mi o tym rysunku/budowli” – zamiast oceniać („pięknie”), zapytajmy o proces tworzenia. To pozwala mu nazwać swoje intencje i rozszerzyć opowieść o projekcie.
- „Czego nauczyliśmy się z tego błędu?” – kreatywność wymaga odwagi do pomyłek. Pytajmy o to, co poszło nie tak, w sposób wspierający, by dziecko/uczeń nie bało się ryzykować nowych pomysłów w przyszłości.
- „A gdyby zwierzęta umiały mówić, to co by nam teraz powiedziały?” – zadawanie pytań typu „co by było, gdyby...” to najlepszy trening dla wyobraźni abstrakcyjnej.

Poniżej przedstawiam ćwiczenia i zabawy, które sprawdzają się jako „rozgrzewka dla mózgu”. Zajmują niewiele czasu i nie wymagają skomplikowanych rekwizytów.

1. „Niefortunny przedmiot” (Kreatywne opowiadanie). Ta zabawa uczy szybkiego kojarzenia i poczucia humoru.

Zasada: Wymień jeden przedmiot (np. *parasol*). Pierwsza osoba musi powiedzieć, dlaczego ten przedmiot jest najgorszym na świecie prezentem dla konkretnej osoby (np. dla nurka). Kolejna osoba wymienia inny przedmiot i inną osobę. Przykład: „Parasol to fatalny prezent dla nurka, bo pod wodą tylko by mu przeszkadzał w płynięciu i zahaczał o rafę koralową!”

2. „Alfabet skojarzeń” (Płynność słowna). Ćwiczenie, które pozwala na odejście od schematów.

Zasada: Wybierz temat (np. „*Co można znaleźć w dżungli?*”). Dzieci/uczniowie po kolei wymieniają rzeczy na kolejne litery alfabetu, ale muszą to być rzeczy jak najbardziej nietypowe. Przykład: A – aparat podróznika, B – bambusowy gwizdek, C – cień jaguara... Jeśli ktoś utknie, grupa może podpowiedzieć („kreatywne koło ratunkowe”).

3. „Detektyw kształtów” (Wyobraźnia wizualna)

Zasada: Narysuj na tablicy (kartce brystolu) jedną przypadkową linię lub prosty kształt (np. zygzak lub fale). Zadaniem chętnego dziecka/ucznia jest podejście i dorysowanie kilku kresek tak, aby powstał z tego konkretny obiekt. Wariant grupowy: Możesz zapytać całą grupę/klasę: „Co to może być, jeśli obrócimy to do góry nogami?”.

4. Rozgrzewka umysłowa (Płynność myślenia). Te ćwiczenia pomagają „odblokować” głowę i odejść od najbardziej oczywistych skojarzeń.

Alternatywne zastosowania: Wybierz zwykły przedmiot (np. spinacz do papieru, cegłę, widelec) i w ciągu 2 minut wypisz jak najwięcej nietypowych zastosowań dla niego. Przykład: Spinacz może być wytrychem, haczykiem na bombkę, narzędziem do resetowania routera lub miniaturowym rusztem.

30 kółek: Narysuj na kartce 30 jednakowych kółek. W ciągu 5 minut przekształć każde z nich w konkretny rysunek (np. zegar, pizza, gałka oczna, znak drogowy). To ćwiczenie świetnie pokazuje, jak z czasem musimy porzucić schematy, by dokończyć zadanie.

5. Myślenie kombinacyjne (Łączenie odległych pojęć). Kreatywność to często umiejętność syntezy dwóch teoretycznie niepasujących do siebie rzeczy.

Przymusowe powiązania: Wybierz dwa losowe przedmioty (np. „lodówka” i „smartfon”). Spróbuj

wymyślić produkt, który łączy ich cechy. Jakie problemy by rozwiązywał? Słownikowe skojarzenia: Otwórz książkę na losowej stronie i wybierz pierwszy rzeczownik. Następnie spróbuj powiązać go z problemem, nad którym aktualnie pracujesz. Jak „drzewo” może pomóc Ci zaplanować elementy projektu? (może przez strukturę korzeni i gałęzi?).

6. Techniki wizualne i projektowe.

- Mapy myśli (Mind Mapping): Zamiast pisać listę, zacznij od środka kartki i „rozgałęziaj” pomysły. Używaj kolorów i symboli. To stymuluje obie półkule mózgu jednocześnie.
- Metoda SCAMPER: To potężne narzędzie do modyfikowania istniejących pomysłów. Przedstaw dowolny przedmiot (lub proces) i zadaj sobie pytania: **S** (Substitute) – Co mogę zastąpić? **C** (Combine) – Co mogę połączyć? **A** (Adapt) – Co mogę zaadaptować z innej branży? **M** (Modify) – Co mogę powiększyć/zmieniść? **P** (Put to another use) – Do czego jeszcze to służy? **E** (Eliminate) – Co mogę usunąć, by uprościć? **R** (Reverse) – Co jeśli odwrócę kolejność?

7. Budowanie otwartości na błąd. Kreatywność umiera tam, gdzie pojawia się lęk przed oceną.

- „Tak, i...”: To technika z teatru improwizacji. Podczas rozmowy z kimś, zamiast mówić „nie” lub „ale”, zaczynaj każdą odpowiedź od „Tak, i dodatkowo...”. To buduje spiralę pomysłów zamiast ich blokowania.
- Najgorszy możliwy pomysł: Jeśli utkniesz, spróbuj wymyślić najgorsze, najbardziej absurdalne rozwiązanie problemu. Często wewnątrz „beznadziejnego” pomysłu kryje się ziarno genialnej, nieszablonowej idei.

Takie „mikro-ćwiczenia” budują w grupie/klasie atmosferę bezpieczeństwa psychologicznego. Dziecko/uczeń dowiaduje się, że jego nawet najbardziej absurdalny pomysł jest akceptowany, co zwiększa jego aktywność podczas lekcji.

Pamiętajmy - w kreatywności ważniejszy od idealnego efektu końcowego jest sam proces poszukiwania, eksperymentowania i radość z tworzenia.

Maria Furtak – nauczyciel konsultant
Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli

WYSPA SZCZĘŚLIWOŚCI EDUKACYJNEJ - LUBUSKI PROJEKT EDUKACJI TECHNICZNEJ

dr hab. Jan Amos Jelinek

Edukacja techniczna wpisana jest w programy wychowania przedszkolnego i wczesnej edukacji, a jej celem jest adaptacja dzieci do świata techniki. Ponieważ otoczenie dziecka coraz bardziej staje się techniczne, dlatego edukacja techniczna nabiera społecznie większego znaczenia. Oprócz zapoznawania dzieci z urządzeniami i zawodami, edukacja ta obejmuje także zagadnienia związane z energiami i bezpieczeństwem (za: Wojciechowski, 1990).

Edukacja techniczna bazuje na naturalnych zainteresowaniach technicznych dzieci. Ujawniają się one już w okresie przedszkolnym. Dotyczą najczęściej urządzeń i zawodów technicznych. Poznając urządzenia dzieci próbują wnikać w ich budowę, aby ustalić jak działają. W tym celu chętnie obserwują pracę maszyn i przyglądają się osobom dokonującym napraw. Pytają o szczegóły techniczne i funkcję poszczególnych elementów. W zabawach klockami odtwarzają budowle z otoczenia lub konstruują urządzenia, które następnie wykorzystują w zabawach tematycznych.

Ponieważ zainteresowania urządzeniami i zawodami ujawniają zarówno chłopcy, jak i dziewczynki należy przypuszczać, że jest to naturalny element rozwoju każdego człowieka. Z kolei fakt, że w okresie wczesnej edukacji zainteresowania chłopców i dziewczynek zmieniają się (np. niektórzy przestają fascynować się urządzeniami) należy założyć, że w okresie rozwoju dziecka występuje etap, w którym są one nastawione na zdobywanie wiedzy i umiejętności technicznych. Ten okres szczególnej wrażliwości (tzw. sensytywny) jest niezwykle istotny dla rozwoju potencjału umysłowego dzieci.

Jak pokazują badania nad różnicami indywidualnymi, już w wieku przedszkolnym widać duże różnice w zakresie kompetencji konstruowania z klocków (Pyle, DeLuca, Daniels, 2017; Nartowska, 1980). Dzieci o wysokich umiejętnościach konstrukcyjnych i dużym zainteresowaniu światem urządzeń mogą ujawniać predyspozycje do wysokich zdolności technicznych (uzdolnień). Te wczesne predyspozycje nazywam zadatkami uzdolnień technicznych. Choć pojęcie zadatków uzdolnień

technicznych nie występuje w teoriach inteligencji (np. Gardnera, 2009) jest wyraźnie widoczne w praktyce przedszkolnej.

Potencjał rozwojowy dzieci można wspierać poprzez odpowiednie organizowanie zajęć i otoczenia. Ponieważ dzieci uczą się poprzez bezpośrednie poznanie (w tym obserwację) i praktyczne działanie, dlatego powinni uczestniczyć w zajęciach konstrukcyjnych. Obejmują one konstruowanie z klocków, majsterkowanie z użyciem prostych narzędzi oraz budowanie modeli urządzeń, zarówno tych opartych na maszynach prostych, jak i elektrycznych. W trakcie budowania dzieci nabywają umiejętności i sprawności posługiwania się narzędziami oraz wiedzy w zakresie sposobu działania maszyn i urządzeń. Badania wykazały, że nie trzeba przedstawiać każdego urządzenia osobno. Wystarczy, że nauczyciel zademonstruje podstawowe mechanizmy i omówi wielość ich zastosowań, aby dzieci mogły następnie samodzielnie dokonywać transferu wiadomości i za pomocą posiadanych informacji wyjaśniać działanie nieznanych dotychczas urządzeń (Jelinek, 2023b).

Niestety, edukacja techniczna jest od lat marginalizowana. Obecnie realizowana jest w najmniejszym możliwym wymiarze (jedna godzina tygodniowo), bez dostępu do pracowni technicznych (aż 89% dyrektorów szkół przyznaje, że nie posiada pracowni technicznych, za: Machnacz i in., 2023) oraz przy archaicznej i niedostosowanej do współczesnych realiów koncepcji nauczania techniki (za: Furmanek, 2007).

Ze względu na tak duże ograniczenia trudno jest mówić o odpowiednich warunkach do rozwijania potencjału technicznego u dzieci. Kluczowe stają się zatem oddziaływania, które pozwolą na skuteczne wspieranie rozwoju dzieci. W tym celu w 2020 roku uruchomiony został Nowosądecki Projekt Edukacji Technicznej (NPET)⁶,

⁶ Projekt NPET realizowany jest z inicjatywy Zbigniewa Konieczna i dzięki wsparciu Fundacji Newag oraz Joanny Fryzowicz (prezesa Fundacji Newag). Projekt ten był realizowany we współpracy z Wydziałem Oświaty i Wychowania

Miasta Nowy Sącz w czterech Szkołach Podstawowych (trzech publicznych i jednej placówce niepublicznej). Więcej informacji na temat projektu zostało zamieszczonych na stronie <https://dzieciecafizyka.pl/npet/>.

którego celem było podniesienie poziomu kształcenia technicznego w szkole podstawowej. W ramach projektu nauczyciele klas początkowych zostali przeszkoleni do realizacji autorskiego projektu edukacji technicznej pod nazwą: *Rozwijanie zadatków uzdolnień technicznych wśród uczniów wczesnej edukacji*. W 2026 roku, po sześciu latach realizacji (w klasach I-VI) projekt ten powoli się kończy. Przeprowadzone badania wykazały dużą skuteczność organizowanych zajęć (Jelinek, 2026a; Jelinek, 2026b). Projekt wykazał, że mimo niedogodnych warunków można realizować praktyczne zajęcia edukacji technicznej.

W 2025 roku uruchomiony został Lubuski Projekt Edukacji Technicznej (LPET)⁷. Autorem projektu jest autor artykułu. Podobnie jak projektu NPET, jego celem jest podniesienie poziomu kształcenia technicznego. Projekt rozpoczął się konferencją inauguracyjną w 3 listopada 2023 r. we Wschowie. Autorski program edukacji technicznej (poprawiony w oparciu o wnioski z NPET i poszerzony o nowe treści) jest realizowany w 31 placówkach oświatowych na terenie powiatu nowosolskiego i wschowskiego, a dokładniej na terenie „Partnerstwa Gmin Lubuska 9” w 16 przedszkolach i 15 szkołach podstawowych. W sumie w projekcie zaangażowanych jest 55 nauczycieli przedszkoli oraz 46 nauczycieli wczesnej edukacji. Beneficjentami projektu jest 564 dzieci (267 dzieci przedszkolnych i 297 uczniów klas pierwszych). Zaznaczyć trzeba, że w dużej części placówkami biorącymi udział w projekcie są placówki wiejskie, które mają utrudniony dostęp do nowoczesnych projektów edukacyjnych.

Program edukacji technicznej wdrożony w ramach LPET zakłada, że w przedszkolu i szkole dzieci będą ćwiczyć się w manipulacji plasteliną, budować z klocków, majsterkować z użyciem prostych narzędzi i spoiw, budować maszyny proste z materiałów wtórnych oraz (w grupach starszych) konstruować proste obwody elektryczne. Ponadto będą poznawać zjawiska fizyczne, środki transportu oraz zawody (por. Jelinek, 2024; Jelinek, 2023a).

Projekt LPET rozpoczął się od przeszkolenia nauczycieli przedszkoli i szkół do realizacji autorskiego programu edukacji technicznej. Szkolenia przeprowadzono osobno dla nauczycieli przedszkoli, a dokładniej nauczycieli prowadzących zajęcia z dziećmi 4-letnimi i szkolenia nauczycieli klas I szkoły podstawowej. Szkolenia zostały zrealizowane na początku września 2025 roku. Nauczyciele otrzymali autorski program edukacji technicznej, zestaw pomocy niezbędny do jego realizacji oraz dzienniki projektowe. Od września 2025 roku nauczyciele realizują zajęcia techniczne z dziećmi w wymiarze jednej godziny tygodniowo. Trzeba zaznaczyć, że zajęcia te odbywają się nieodpłatnie dla dzieci w formie zajęć dodatkowych, zarówno w przedszkolu, jak i szkole podstawowej.

W ramach projektu zaplanowano wsparcie nauczycieli w prowadzeniu zajęć poprzez organizację superwizji. Zajęcia superwizyjne prowadził autor programu edukacyjnego oraz Danuta Mroczyk – nauczyciel konsultant z Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Zielonej Górze, który współorganizuje projekt LPET.

Edukacja techniczna - budowanie szataśów

⁷ Projekt LPET jest realizowany w ramach dwóch projektów „Dzieci Przyszłości do My! – I edycja” (przedszkola) oraz „Uczniowie Przyszłości do My! – I edycja” (szkoły). Projekty są dofinansowane z środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+) w ramach: Programu Fundusze Europejskie dla

Lubuskiego 2021 – 2027, Priorytet 6: Fundusze Europejskie na wsparcie dla obywateli, Działanie 6.15. Edukacja IIT. Więcej informacji na temat projektu zostało zamieszczonych na stronie <https://dzieciCAFizyka.pl/lpet/>.

W ramach projektu przeprowadzono badania wstępne (tzw. pretest) celem oceny kompetencji technicznych dzieci biorących udział w projekcie. Badania wstępne zostały przeprowadzone we wrześniu i październiku. Te realizowane wśród dzieci przedszkolnych przeprowadził autor programu. Badania miały charakter praktyczny i polegały na odtworzeniu odpowiednio zaprojektowanych sześciu budowli klockowych. Badania te zostaną powtórzone w późniejszym okresie, aby ocenić różnice w zakresie wspieranych u dzieci kompetencji. W klasie pierwszej sprawdzian wiadomości i umiejętności technicznych przeprowadziła Danuta Mroczyk. Zadania miały charakter praktyczny, związane były z budowaniem konstrukcji maszyn prostych i urządzeń elektrycznych. Przeprowadzone badania będą stanowiły punkt odniesienia w trakcie realizowanego równoległe do zajęć edukacyjnych monitoringu. Dysponując wynikami badań będzie można dokonać oceny przyrostu wiadomości i umiejętności technicznych poszczególnych dzieci, a tym samym wyznaczyć ogólną skuteczność programu nauczania i organizowanych zajęć.

Do grudnia 2025 roku nauczyciele przeprowadzili 10 dodatkowych zajęć z techniki, a od stycznia do czerwca przeprowadzą ich jeszcze 17. Już w trakcie superwizji obserwatorów z Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Zielonej Górze zauważyli duże zainteresowanie dzieci omawianymi tematami oraz budowanymi konstrukcjami. Jako autor programu edukacyjnego jestem pełen uznania wobec nauczycieli, którzy zechcieli podjąć się trudu podniesienia poziomu kształcenia technicznego wśród dzieci.

dr hab. Jan Amos Jelinek - profesor Akademii Pedagogiki Specjalnej w Warszawie. W pracy naukowej zajmuje się procesem uczenia się dzieci w obszarze edukacji matematycznej, przyrodniczej i technicznej. Prowadzi badania w zakresie zainteresowań oraz zadatków uzdolnień technicznych wśród dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym. Autor koncepcji wspomagania rozwoju predyspozycji technicznych u dzieci, opisaną w książce *Dziecko konstruktorem*, 2018. Prowadzi projekty wdrożeniowe, m.in. Nowosądecki Projekt Edukacji Technicznej. Organizuje konferencje, szkolenia i warsztaty w całej Polsce. Prowadzi internetowy portal dla rodziców i nauczycieli www.dzieciecafizyka.pl. Autor gier edukacyjnych m.in.: *Geokom*, *LABIrynt*, *Mistrz Getriko*, *Kubik* i *MoMo* oraz scenariuszy ogólnopolskich projektów edukacyjnych (np. *Śniadanie daje Moc*, *Z Kujawskim pomagamy pszczołom*, *Czyściochowe Przedszkole* i *Czyściochowa Akademia*, *Piątka dla Natury* i inne). Współpracuje z *Polskim Radiem Dzieciom*.

Bibliografia

- Gardner H. (2009), *Inteligencje wielorakie. Nowe horyzonty w teorii i praktyce*, Warszawa, Wyd. MT Biznes.
- Jelinek J.A. (2023a), O konieczności zmiany sposobu wyjaśniania dzieciom działania urządzeń, *Pedagogika Przedszkolna i Wczesnoszkolna*, 11 (23).
- Jelinek J.A. (2023b), Wykorzystanie wiedzy osobistej uczniów 8-letnich w twórczym rozwiązywaniu zadań technicznych, *Problemy opiekuńczo-wychowawcze* 619 (4).
- Jelinek J.A. (2024), Nowe spojrzenie na edukację techniczną najmłodszych, *Meritum*, 2 (73).
- Jelinek J.A. (2026a), Odkrywanie przez uczniów wczesnej edukacji silnika elektrycznego jako prądnicy, *Problemy Wczesnej Edukacji*, 2 (61).
- Jelinek J.A. (2026b), Skuteczność interwencji edukacyjnej w zakresie poznawania przez uczniów klasy II maszyny prostej – kołowrotu, *Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze*, 1.
- Machnac, E., Wojsz, A., Kolawczyk, Z., Rybiński, M., Lew-Starowicz, R., Odziemski, R. (2023). *Raport z badania pilotażowego Laboratoria przyszłości z perspektywy szkoły*, Fundacja edTech Poland. <https://edtechpoland.pl/publikacja/raport-z-badania-pilotazowego-laboratoria-przyszlosci-z-perspektywy-szkoly/> (dostęp: 10.04.2025)
- Nartowska H. (1980), *Różnice indywidualne czy zaburzenia rozwoju dziecka przedszkolnego*, Warszawa, WSiP.
- Pyle A., DeLuca C., Danniels E. (2017). A scoping review of research on play-based pedagogies in kindergarten education. *Review of Education*, 5 (3).
- Wojciechowski J. (1990), *Zbliżamy dzieci przedszkolne do techniki*, Warszawa, WSiP.

Edukacja techniczna -
budowa makiety miejscowości,
gdzie dzieci mieszkają

ARTYSTYCZNE FORMY EKSPRESJI JAKO NARZĘDZIE WSPIERANIA KREATYWNOŚCI I TWÓRCZOŚCI DZIECKA

Iryna Ladyka

We współczesnym społeczeństwie pojęcia twórczości i kreatywności nabierają szczególnego znaczenia. Dynamiczne przemiany technologiczne, pojawianie się nowych zawodów oraz rosnąca złożoność wyzwań społecznych sprawiają, że samo odtwarzanie wiedzy przestaje być wystarczające. Coraz większą wartość ma umiejętność samodzielnego, elastycznego i niestandardowego myślenia. Z tego względu twórczość i kreatywność uznawane są dziś za kluczowe cechy osobowości, umożliwiające skuteczną samorealizację oraz adaptację do zmieniających się warunków.

Pisząc ten tekst, opierałam się na własnych doświadczeniach pedagogicznych. W twórczości widziałam nie tylko działalność artystyczną, lecz przede wszystkim naturalną potrzebę człowieka do tworzenia, poszukiwania nowych rozwiązań i wyrażania siebie, a także pragnienie, by poprzez swoją twórczość wnieść w życie innych ludzi radość i poczucie szczęścia.

W najprostszym ujęciu twórczość oznacza zdolność generowania oryginalnych pomysłów i wytworów, które wcześniej nie istniały. W praktyce edukacyjnej ujawnia się jednak jej znacznie szerszy wymiar, ponieważ posiada nie tylko wartość poznawczą, ale także terapeutyczną. Proces tworzenia umożliwia wyrażanie emocji i stanów wewnętrznych, nawet wtedy, gdy trudno je nazwać słowami. W tym sensie działania twórcze mogą pełnić funkcję autoterapii, sprzyjając redukcji napięcia, obniżeniu poziomu stresu oraz odnajdywaniu wewnętrznej równowagi. Twórczość stanowi naturalny element ludzkiego rozwoju, związany z potrzebą samorealizacji i poznawania świata.

Akt tworzenia wpływa nie tylko na otoczenie, lecz również na kształtowanie osobowości. Pozwala lepiej rozumieć własne emocje, możliwości i ograniczenia, a tym samym wspiera dobrostan psychiczny oraz harmonijny rozwój.

Kreatywność natomiast odnosi się do gotowości myślenia w sposób niestandardowy, dostrzegania wielu możliwych rozwiązań oraz podejmowania prób mimo ryzyka popełnienia błędu. W literaturze kreatywność często łączona jest z myśleniem dywergencyjnym, czyli zdolnością patrzenia na problem z różnych perspektyw i proponowania wielu alternatywnych rozwiązań. Badacze podkreślają, że nie jest ona cechą zarezerwowaną dla wybitnych jednostek, lecz potencjałem obecnym u każdego człowieka w różnym stopniu. Rozwijają się w warunkach sprzyjających inicjatywie, samodzielności i swobodnej ekspresji. Oba pojęcia są ze sobą ściśle powiązane – twórczość wymaga otwartości i elastyczności myślenia, a kreatywność w pełni ujawnia się dopiero w działaniu.

Rozwój twórczości ma szczególne znaczenie w dzieciństwie, kiedy intensywnie kształtują się procesy poznawcze i emocjonalne. Naturalna skłonność dzieci do fantazjowania i eksperymentowania stanowi fundament przyszłej samodzielności intelektualnej. Potencjał kreatywny wzmacniają swoboda wyrażania myśli, możliwość zadawania pytań oraz poszukiwania własnych rozwiązań. Zadania o charakterze kreatywnym stymulują pamięć, uwagę, wyobraźnię oraz zdolności analityczne. Równocześnie budują poczucie sprawczości i pewności siebie, ponieważ dziecko dostrzega wartość własnego wysiłku i widzi efekty swojej pracy.

Kreatywność pozostaje istotna także w dorosłym życiu. W sferze zawodowej sprzyja innowacyjności i efektywnemu rozwiązywaniu problemów, natomiast w codziennym funkcjonowaniu wspiera elastyczność oraz zdolność radzenia sobie z trudnościami. Osoby kreatywne częściej dostrzegają możliwości rozwoju tam, gdzie inni koncentrują się wyłącznie na ograniczeniach. Twórczość posiada również wymiar emocjonalny i społeczny. Umożliwia wyrażanie przeżyć, budowanie odporności psychicznej oraz rozwijanie umiejętności samoregulacji. Wspólne działania artystyczne uczą współpracy, empatii i szacunku wobec odmiennych punktów widzenia. Tym samym sprzyjają budowaniu harmonijnych relacji międzyludzkich.

Współczesne koncepcje edukacyjne uznają kreatywność za jedną z kluczowych kompetencji XXI wieku. Coraz większy nacisk kładzie się na rozwijanie umiejętności

analizy, zadawania pytań i generowania nowych pomysłów, a nie jedynie na przyswajanie informacji. Twórcze podejście umożliwia skuteczne funkcjonowanie w rzeczywistości podlegającej nieustannym przemianom.

Rozważania nad twórczością nie mają dla mnie charakteru czysto teoretycznego. Stanowią element osobistego i zawodowego doświadczenia, które pokazuje, że rozwijanie kreatywności sprzyja budowaniu wewnętrznej pewności siebie, otwartości emocjonalnej oraz gotowości do podejmowania nowych wyzwań. Twórczość staje się narzędziem samorozwoju, pomagającym zaakceptować własne ograniczenia i traktować błędy jako naturalny element procesu uczenia się. Obserwacja dzieci w procesie twórczym potwierdza, że inicjatywa, odwaga myślenia i ciekawość świata rozwijają się w atmosferze wsparcia i zaufania. Relacja ta ma charakter wzajemny – inspiracja płynie zarówno od nauczyciela, jak i od uczniów.

Dlatego refleksja nad fenomenem twórczości i kreatywności stanowi nie tylko zagadnienie akademickie, lecz także istotny element świadomej praktyki pedagogicznej. Rozważając znaczenie twórczości i kreatywności w kształtowaniu osobowości, odwołuję się do własnych doświadczeń życiowych, które stały się ważnym źródłem refleksji pedagogicznej. W dzieciństwie byłam osobą niezwykle nieśmiałą i niepewną siebie. Trudno było mi otwarcie wyrażać myśli, okazywać emocje czy bronić własnego zdania. Sprawiałam wrażenie osoby cichej i wycofanej, jednak wewnątrz przeżywałam intensywny świat uczuć, wyobrażeń i pomysłów. Miałam świadomość swojego potencjału, lecz towarzyszył mi lęk przed jego ujawnieniem. Tłumienie emocji i potrzeby ekspresji prowadziło do napięcia oraz wewnętrznego zmęczenia. W pewnym momencie podjęłam decyzję, zmiana wymagała świadomego działania.

Pierwszym krokiem było zapisanie się do szkoły plastycznej. Rysowanie stało się bezpieczną formą wyrażania tego, czego nie potrafiłam wypowiedzieć słowami. Kolor, linia i forma pozwalały przekazywać emocje w sposób pośredni, ale autentyczny. Proces twórczy stopniowo budował samoświadomość i pomagał w akceptowaniu własnych przeżyć. Był to etap wzmacniania wewnętrznej stabilności i poczucia sprawczości. Kolejnym ważnym momentem było dołączenie w młodości do kółka teatralnego. Początki okazały się trudne – wystąpienia publiczne, mówienie czy śpiewanie przed grupą wywoływały silny stres. Każde wyjście na scenę wiązało się z pokonywaniem tremy, wstydu i obawy przed oceną. Jednak właśnie ten wysiłek stał się źródłem głębokiej

przemiany. Doświadczenie sceniczne odegrało istotną rolę w budowaniu dojrzałej samoakceptacji. Nauczyłam się realnie oceniać swoje możliwości – dostrzegać mocne strony, a jednocześnie przyjmować ograniczenia bez nadmiernej krytyki wobec siebie. Zrozumienie, że nie wszystko musi być perfekcyjne, przyniosło poczucie ulgi i wewnętrznej wolności. Stopniowo przestałam traktować błędy jako porażkę, zaczęłam postrzegać je jako naturalny element procesu rozwoju. Eksperymentowanie i próby tworzenia rzeczy niedoskonałych stały się przestrzenią autentycznego wzrastania. Z czasem wzrosła też otwartość na świat i odwaga w wyrażaniu własnego zdania. Kreatywność przestała być utożsamiana wyłącznie z talentem rozumianym jako wrodzona predyspozycja. Zostałam dostrzeżona jako osoba gotowa do myślenia inaczej, podejmowania prób oraz ponawiania wysiłku mimo niepowodzeń.

Obecnie, pracując jako nauczycielka w szkole podstawowej i prowadząc zajęcia artystyczne, obserwuję naturalną potrzebę dzieci do fantazjowania i twórczego działania. Zauważam jednak, że wraz z wiekiem spontaniczność bywa stopniowo ograniczana. Wiele osób – zarówno dorosłych, jak i dzieci – zaczyna wierzyć, że brak im talentu. Uczniowie często powtarzają, że „nie mają pomysłów” lub „nie potrafią”, oczekują gotowych schematów zamiast podejmować samodzielne próby. Taka postawa wynika częściej z lęku przed oceną i porażką niż z rzeczywistego braku zdolności. Moje doświadczenia pozwoliły zrozumieć, że obawa przed krytyką i porównywaniem się z innymi jest jedną z głównych barier twórczego rozwoju. Wiele osób rezygnuje z działania, wybierając poczucie bezpieczeństwa zamiast konfrontacji z niepewnością. Tymczasem rozwój często dokonuje się poza strefą komfortu.

Pomysł na teatr plastyczny powstał z potrzeby wspierania integracji kulturowej w szkole, tak aby dzieci migracyjne oraz społeczność przyjmująca mogły lepiej współpracować i funkcjonować razem. Szczególnie w środowisku polsko-ukraińskim dostrzegałam trudności wynikające z barier językowych, różnic kulturowych i początkowego dystansu między uczestnikami. Aby je pokonać, zespół przygotował scenariusz spektaklu, w którym słowa zostały zastąpione, tańcem, muzyką i wierszem, tworząc przestrzeń dla komunikacji niewerbalnej i wzajemnego porozumienia. W ten sposób powstał pierwszy spektakl plastyczny „Promień Nadziei” oraz polsko-ukraińska grupa teatralna Te-ART.

Forma teatru plastycznego została wybrana, dlatego, że pozwala dzieciom i młodzieży wyrażać emocje, komunikować się oraz współtworzyć przestrzeń bez konieczności odwoływania się do słowa. W środowisku polsko-ukraińskim forma ta okazała się szczególnie wartościowa – umożliwia pokonywanie barier językowych, łączenie różnorodnych doświadczeń oraz wspiera integrację poprzez wspólne działanie artystyczne.

Teatr plastyczny rozumiany jest jako szczególny typ widowiska, w którym głównym środkiem wyrazu jest obraz – szeroko pojęta forma wizualna – a nie słowo czy tekst dramatyczny. W tego rodzaju teatrze kluczową rolę odgrywają elementy zaczerpnięte ze sztuk plastycznych, takie jak kompozycja przestrzeni, światło, kolor, faktura przedmiotów oraz symbolika rekwizytów. Dialog i narracja werbalna zostają ograniczone lub wyciszone, natomiast dramaturgia budowana jest poprzez sekwencje wizualne i emocjonalne, nadając spektaklom kontemplacyjny i sugestywny charakter. Teatr ten przesuwając punkt ciężkości z tekstu na wizualizację, tworząc scenę jako przestrzeń przeżycia, obrazu oraz milczącej, lecz intensywnej komunikacji emocjonalnej.

Podczas zajęć tworzę środowisko, w którym błąd jest traktowany jako naturalny element uczenia się. Wykorzystuję improwizację, która nie zakłada jednego poprawnego rozwiązania. Uczniowie uczą się, że eksperymentowanie prowadzi do odkryć, a nie do kompromitacji, co wzmacnia ich odwagę i samodzielność. Dorośli często ograniczają własny potencjał przez porównania i przekonanie, że twórczość jest zarezerwowana dla wybranych. Zbyt duży nacisk na poprawność i efektywność może ograniczać myślenie dywergencyjne i spontaniczne eksperymentowanie.

Praca z teatrem i plastyką pozwala dzieciom i dorosłym podtrzymywać kreatywność w codziennym życiu. Wspólne tworzenie postaci z użyciem prostych kostiu-

mów i rekwizytów pokazuje, że wyobraźnia nie wymaga skomplikowanych narzędzi – potrzebuje jednak przestrzeni i akceptacji. Gotowość do próbowania mimo lęku, akceptacja własnego stylu i indywidualności stanowią fundament podejścia pedagogicznego.

Jestem przekonana, że brak kreatywności nie jest naturalnym etapem stanem, lecz wynika z wewnętrznych barier, lęku przed oceną, niskiej pewności siebie oraz utrwalonych stereotypów. W praktyce kluczowe jest tworzenie warunków sprzyjających swobodnej ekspresji, ciekawości i odwadze eksperymentowania. Gdy dzieci doświadczają, że pomyłka jest częścią nauki, a ich inicjatywa spotyka się z uznaniem, zachowują naturalną skłonność do twórczego działania.

Model swobodnej twórczości łączę z teatrem plastycznym, integrując elementy ruchu, obrazu, światła i muzyki. Słowo schodzi na dalszy plan, a głównym środkiem komunikacji stają się ciało i przestrzeń. Uczestnicy uczą się wyrażać emocje poprzez gest, dynamikę ruchu i kompozycję wizualną, co sprzyja przełamywaniu barier i budowaniu odwagi twórczej. Ćwiczenia angażujące ruch i sztuki wizualne pozwalają odkrywać radość działania, uczą dystansu wobec własnych ograniczeń i postrzegania wysiłku jako wartości samej w sobie.

Moja droga twórcza była kształtowana przez osoby ceniące systematyczność i wytrwałość. W okresie szkolnym szczególną rolę odegrała działalność teatralna, która stała się przestrzenią autentycznego zaangażowania. Później ważne okazało się przekonanie, że talent stanowi punkt wyjścia, a o poziomie osiągnięć decyduje konsekwentna praca. Regularne ćwiczenia, dyscyplina i gotowość do pokonywania trudności pozwalają przekształcić potencjał w realne kompetencje. W praktyce nacisk kładziony jest na proces rozwoju, zaangażowanie i systematyczność. Kreatywność traktowana jest jako umiejętność, którą można wzmacniać przez praktykę, refleksję i otwartość na nowe doświadczenia. Teatr plastyczny i swobodna twórczość tworzą spójny model pracy, łączący rozwój artystyczny z emocjonalnym i społecznym. Uczestnicy nie tylko doskonalą swoje umiejętności, lecz także budują pewność siebie, poczucie sensu i motywację do dalszego rozwoju.

Podsumowując, uważam, że jeden z najbardziej efektywnych sposobów stymulowania kreatywnego myślenia brzmi bardzo prosto: SPRÓBUJ. Działanie jest ważniejsze niż długie analizowanie własnych możliwości. Jak podkreśla Adam Green: *„Kreatywność nie powstaje w jakiejś magicznej części naszego mózgu. Ważne jest, aby używać tych samych narzędzi, których używamy do wszystkiego innego,*

jednak zastosować je w sposób specyficzny dla kreatywności". Oznacza to, że twórcze myślenie nie jest zarezerwowane dla wybranych – jest umiejętnością, którą można rozwijać poprzez praktykę.

Oto sześć kluczowych sposobów wspierania kreatywności:

1. Spójrz na problem z różnych perspektyw. Staraj się znajdować wiele odpowiedzi na jedno pytanie. Analizuj problem z różnych perspektyw, np. stosując metodę sześciu kapeluszy myślowych lub wymyślając nowe zastosowania dla codziennych przedmiotów. To rozwija elastyczność poznawczą.
2. Ucz się nowych rzeczy. Nowe umiejętności – język obcy, instrument, technika plastyczna czy aktywność sportowa – tworzą w mózgu nowe połączenia. Każde wyjście poza rutynę wzmacnia zdolność twórczego myślenia.
3. Zmieniaj otoczenie i schematy działania. Spacer, praca w innym miejscu, kontakt z naturą czy drobne zmiany w przestrzeni wprowadzają świeże bodźce. Nowe środowisko często prowokuje nowe idee.
4. Zapisuj wszystkie pomysły. Warto mieć przy sobie notatnik lub aplikację do zapisywania myśli. Inspiracja pojawia się niespodziewanie, a nawet drobna idea może stać się zalążkiem większego projektu.
5. Dbaj o ruch i regenerację. Aktywność fizyczna poprawia koncentrację i dotlenienie mózgu, natomiast sen porządkuje informacje i wspiera proces twórczy. Przemęczenie skutecznie obniża kreatywność.
6. Eksperymentuj ze sztuką i technikami twórczymi. Rysowanie, muzyka, fotografia, pisanie czy improwizacja pobudzają wyobraźnię. Warto także łączyć elementy, które pozornie do siebie nie pasują, oraz próbować ulepszać zwykłe przedmioty, nadając im nowe funkcje.

Iryna Ladyka, pochodzi z Ukrainy. Jest studentką IV roku studiów pedagogicznych Uniwersytetu Zielonogórskiego. Z wykształcenia projektantka, a zawodowo pracuje jako wychowawca świetlicy w Szkole Podstawowej nr 24 im. Polskich Olimpijczyków w Drzonkowie.

Bibliografia:

- Krzysztof Piotrowski, Witold Ligęza *Kreatywność. Psychologia i edukacja*. 2025.

- Karol Smużniak *Pantomima XX wieku*. 2002.
- Н. А. Карпенко *Психология творчости*. 2016. N.A Karpenko *Psychologia twórczości*. 2016.
- Danuta Nikitenko (artykuł przeglądowy) *Twórczość i kreatywność w rozważaniach psychologicznych i pedagogicznych ukierunkowanych na wspieranie kreatywności dziecka wczesnej edukacji*.

MIĘDZYNARODOWY KONKURS MALARSTWA DZIECIĘCEGO IM. ASI KOWALCZEWSKIEJ – VII edycja

Konkurs plastyczny dla dzieci z całego świata, którego patronką jest, przedwcześnie zmarła, łączyczka peditra, pasjonatka malarstwa, Asia Kowalczevska. Jego temat niezmiennie brzmi: „Mój kraj, mój dom, moja rodzina“. Do dotychczasowych VI edycji konkursu swoje prace malarskie zgłosiły dzieci z niemalże każdego zakątka świata - z Grecji, Ghany, Meksyku, Portugalii, Tajwanu, Nepalu, Szwecji, Macedonii, Armenii, Cypru, Burundi, Bułgarii, Kuby oraz z Polski.

Prace ocenia międzynarodowe jury, złożone z artystów prezentujących różne dziedziny sztuki. Nagrodzone i wyróżnione prace uczestniczą w serii pokonkursowych wystaw w różnych krajach, poczynając od Polski.

Konkurs opiera się na prostej, ale bardzo poruszającej idei: oddaniu dzieciom głosu, aby poprzez sztukę i swój talent mogły opowiedzieć o tym, co dla nich najważniejsze – swoim świecie, tożsamości i emocjach. Hasło nie narzuca jednej interpretacji, lecz otwiera przestrzeń do osobistych wypowiedzi. Dzieci z różnych kultur, środowisk i kontynentów pokazują, jak postrzegają swoje miejsce na świecie – czasem poprzez codzienne sceny, czasem symbole, czasem portrety, a czasem bardzo emocjonalne obrazy wspomnień i przeżyć. Dzięki swojemu międzynarodowemu charakterowi spotykają się tu różne perspektywy – dzieci z Europy, Afryki, Azji czy Ameryki, które - mimo odmiennych realiów, często poruszają podobne wartości: bezpieczeństwo, bliskość czy tradycję. Dzięki temu konkurs staje się przestrzenią dialogu międzykulturowego, budowanego nie przez słowa, lecz przez obrazy.

Więcej szczegółowych informacji na stronie internetowej: dkleczyca.pl

*Prace nadsyłać należy na adres: Dom Kultury,
Aleje J. Pawła II/11, 99-100 Łęczycza.
Z dopiskiem „Konkurs Malarstwa Dziecięcego”.*

JAK ROZWIJAĆ KREATYWNOŚĆ U DZIECI W WIEKU PRZEDSZKOLNYM?

Oksana Yarmish

Kreatywność jest jedną z kluczowych kompetencji człowieka XXI wieku. W dynamicznie zmieniającym się świecie umiejętność twórczego myślenia, elastyczność oraz poszukiwanie niestandardowych rozwiązań nabrały szczególnego znaczenia. Inne jest również współczesne spojrzenie na twórczość, która niegdyś była zarezerwowana wyłącznie dla osób wybitnie uzdolnionych. Obecnie coraz częściej mówi się o kreatywności jako potencjale dostępnym każdemu człowiekowi – przejawiającym się zarówno w myśleniu, działaniu, jak i codziennym rozwiązywaniu problemów⁸.

Człowiek jest wyposażony w naturalny potencjał twórczy i posiada wewnętrzne siły kreacyjne. Każdy z nas ma zatem predyspozycje do kreatywnego myślenia oraz działania, a co za tym idzie – do kreowania siebie i otaczającej rzeczywistości. Różnice w poziomie kreatywności pomiędzy ludźmi wynikają jednak ze złożonej interakcji czynników biologicznych i środowiskowych⁹.

Niebagatelną rolę w rozwijaniu kreatywności dzieci pełni edukacja, ponieważ proces wychowawczy i dydaktyczny może ją zarówno wzmacniać, jak i hamować. W obecnych czasach coraz wyraźniejsza staje się potrzeba rozwijania postawy twórczej, nieszablonowego rozwiązywania problemów oraz otwartego myślenia u dzieci. Warto podkreślić, że wszystkie te cechy są naturalne dla dzieci w wieku przedszkolnym, dlatego ważne jest, abyśmy potrafili je rozpoznać, rozwijać i utrwalać – a przede wszystkim, abyśmy ich nie tłumili¹⁰.

To właśnie w wieku przedszkolnym wyobraźnia dziecka funkcjonuje w sposób niezwykle intensywny i naturalny. Dzieci mają „tysiąc pomysłów na minutę”, są pełne energii i potrafią zrobić coś z niczego. Kartonowe pudełko może stać się rakieta kosmiczną, a zwykły patyk – czarodziejską różdżką. Okres przedszkolny to czas spontaniczności, ciekawości i swobodnej ekspresji. Rolą dorosłych – rodziców i nauczycieli – jest stworzenie takich warunków, aby ta naturalna właściwość przekształcała się we względnie trwałą postawę kreatywną i otwartość na zmiany, tak cenną w dorosłym życiu¹¹.

**„Pozwólmy dziecku doświadczać,
eksperymentować, dowiadywać się
i porównywać, szukać i drążyć w głębinach
wiedzy, wyruszać w podróże odkrywcze –
czasami trudne, ale jakże bogate
i fascynujące”**

*C. Freinet, Gawędy Mateusza, tłum. M. Olszewska,
Warszawa 1976, s. 38.*

Kreatywności nie należy łączyć wyłącznie z talentem plastycznym czy muzycznym. Jest to przede wszystkim zdolność do tworzenia nowych pomysłów, łączenia informacji w nieoczywisty sposób oraz dostrzegania wielu rozwiązań jednego problemu. U dzieci w wieku przedszkolnym przejawia się ona w spontanicznej zabawie, eksperymentowaniu, zadawaniu licznych pytań oraz swobodnym wyrażaniu emocji.

Według koncepcji twórczości prezentowanej przez Kena Robinsona, dzieci rodzą się z ogromnym potencjałem kreatywnym, który może zostać wzmocniony lub osłabiony przez system wychowania i edukacji¹². Nadmierna krytyka, porównywanie z innymi czy zbyt sztywne schematy działania mogą stopniowo ograniczać naturalną odwagę w wyrażaniu własnych pomysłów. Dlatego tak istotne jest budowanie atmosfery akceptacji i bezpieczeństwa emocjonalnego.

Zabawa jest podstawowym narzędziem rozwoju twórczego, a także podstawową i najbardziej naturalną formą aktywności dziecka. To w jej trakcie dziecko poznaje świat, uczy się zasad społecznych oraz rozwija zdolności poznawcze. Dzieci uwielbiają zabawę i właśnie w ten sposób powinny przyswajać nową wiedzę.

Zabawy tematyczne, takie jak odgrywanie ról (w sklep, lekarza, strażaka czy nauczyciela), pozwalają dziecku tworzyć własne scenariusze wydarzeń i ćwiczyć myślenie kreatywne. Dzieci wymyślają historie, przekształcają znaczenie przedmiotów (np. koc staje się peleryną), co prowokuje mózg do nieszablonowego myślenia. Dodatkowo, dzięki takim aktywnościom zdobyta wiedza zostaje w pamięci dziecka na bardzo długo i przynosi mu wiele satysfakcji.

⁸ K.J. Szmidt, *Pedagogika twórczości*, wyd. 2 poszerz., Sopot 2013, s. 25–31.

⁹ Tamże, s. 57–64.

¹⁰ K.J. Szmidt, *Edukacyjne uwarunkowania rozwoju kreatywności*, Łódź 2017, s. 13–20.

¹¹ Tamże, s. 45–49.

¹² K. Robinson, L. Aronica, *Kreatywne szkoły. Oddolna rewolucja, która zmienia edukację*, Kraków 2015, s. 23–30. Dla ogólnej tezy Robinsona o osłabianiu kreatywności przez system edukacji por. także jego wystąpienia i publikacje popularyzatorskie.

W trakcie zabawy dziecko rozwija także empatię, kompetencje językowe oraz umiejętność współpracy z rówieśnikami. Jak wskazuje Lew Wygotsky, w zabawie dziecko uczy się podporządkowywać swoje zachowanie regułom, przyjmować role społeczne i działać w wyobrażonej sytuacji¹³.

Dużą rolę w rozwijaniu kreatywności dzieci odgrywają również zabawy konstrukcyjne. Z wielu różnorodnych elementów, metodą prób i błędów, ma w efekcie powstać jakaś wcześniej przemyślana całość. Wszystko to, co dzieje się „po drodze”, w trakcie procesu tworzenia, ma dla rozwoju umysłowego i fizycznego dziecka ogromne znaczenie.

Wszelkie zabawy konstrukcyjne inspirują, pozwalają realizować fantazje, dają dzieciom wiele radości i stanowią okazję do nabywania nowych doświadczeń – zarówno intelektualnych, jak i emocjonalnych. Nie dostarczają gotowych rozwiązań, lecz skutecznie motywują dzieci do ich samodzielnego poszukiwania. Uczą cierpliwości, koncentracji, planowania i przewidywania¹⁴.

Do zabaw konstrukcyjnych należą także: lepienie, wyrabianie, wznoszenie zamków z piasku, usypywanie mostów, zabawa ciastoliną, piaskiem kinetycznym czy masą solną, nawlekanie guzików i koralików na sznurki, tworzenie modeli z mniejszych elementów, majsterkowanie oraz konstruowanie gier planszowych. Wszystkie te aktywności angażują wyobraźnię, mechanizmy planowania oraz skutecznie wspierają rozwój kreatywności przedszkolaków¹⁵.

Codzienne sposoby wspierania kreatywności:

1. Przestrzeń do eksperymentowania.

Dzieci uczą się poprzez działanie i doświadczanie. Swobodne rysowanie, malowanie farbami, lepienie z plasteliny czy budowanie z klocków rozwija wyobraźnię przestrzenną i zdolność planowania. Ważne jest, aby nie koncentrować się wyłącznie na efekcie końcowym. Proces twórczy – próby, poprawki, zmiany koncepcji – jest cenniejszy niż estetyczny rezultat¹⁶. Doskonale sprawdza się tu malowanie na dużych powierzchniach. Można dać dziecku kredę kolorową lub białą i dużą przestrzeń do rysowania – najlepiej na świeżym powietrzu. Można zawiesić folię wokół drzew i malować farbami, bądź zachęcić dziecko do rysowania patykami po twardym piasku. Czasami warto rozłożyć na podłodze duży brystol – kartka A4

jest stosunkowo mała i bywa ograniczająca wobec dużych potrzeb twórczych młodego człowieka. Umożliwiając dziecku malowanie na większej powierzchni, dajemy mu większą swobodę i nie ograniczamy jego możliwości. Inna propozycja to „niedokończony obrazek”. Na białej kartce papieru rysujemy kilka linii lub elementów i prosimy dziecko, aby dokończyło pracę według własnego pomysłu. Można również zaproponować wymianę kartek pomiędzy dziećmi – każde rozpoczyna rysunek, a następnie inna osoba go kończy. Na końcu dzieci opowiadają, co powstało i dlaczego.

2. Pytania otwarte.

Zadawanie pytań otwartych sprzyja rozwijaniu myślenia przyczynowo – skutkowego i narracyjnego. Zamiast pytać: „Czy to jest dom?”, warto zapytać: „Opowiedz, co stworzyłeś i jak to działa”. Taki sposób komunikacji buduje poczucie sprawczości i uczy dziecko argumentowania¹⁷. W rozwijaniu kreatywności bardzo przeszkadza pośpiech. Wiele rzeczy robimy za dziecko, ponieważ nie mamy czasu. Wybieramy za nie ubrania, skracamy rozmowy, przerywamy opowieści o tym, co wydarzyło się w przedszkolu. Zadajemy pytanie i oczekujemy odpowiedzi natychmiast lub odpowiadamy za dziecko. Tymczasem gdy damy mu czas, pozwolimy ułożyć wypowiedź w głowie, dobrać słowa, rozróżnić informacje ważne od mniej ważnych – jego wypowiedzi staną się bardziej staranne i bogatsze. Jeśli pewne rzeczy zrobi samodzielnie, nabierze odwagi i zbuduje pewność siebie. Nauczy się także dokonywania wyboru i doświadczy jego konsekwencji. Rozwinie w ten sposób myślenie przyczynowo – skutkowe i nauczy się wyciągać wnioski.

3. Ograniczenie gotowych rozwiązań

Nowoczesne zabawki elektroniczne często narzucają gotowy scenariusz zabawy. Tymczasem proste przedmioty – kartony, patyki, chustki czy materiały recyklingowe – pobudzają wyobraźnię znacznie silniej. Im mniej określona funkcja przedmiotu, tym większa przestrzeń na twórczą interpretację¹⁸. Można z nich wykonać np. ciuchcie, aparat fotograficzny, ekoludka i wiele innych rzeczy. Warto zaproponować dzieciom temat, który je interesuje, np. kosmos. Można wspólnie obejrzeć film edukacyjny, poszukać ciekawostek, a następnie zachęcić dzieci do stworzenia własnej planety, jej mieszkańców, roślinności, domów oraz wszystkiego, co przyjdzie im do głowy. Na końcu

¹³ L.S. Wygotsky, *Mind in Society. The Development of Higher Psychological Processes*, Cambridge, MA 1978, s. 102.

¹⁴ K.J. Szmidt, *Pedagogika twórczości*, dz. cyt., s. 287–295.

¹⁵ Tamże, s. 302-309

¹⁶ Tamże, s. 334-339.

¹⁷ ¹¹ K.J. Szmidt, *Edukacyjne uwarunkowania rozwoju kreatywności*, dz. cyt., s. 91–97.

¹⁸ Tamże, s. 101–108.

dzieci mogą wymyślić nazwę dla planety i jej mieszkańców oraz opowiedzieć, czym się zajmują i co lubią. Można też zaprojektować dla nich ubrania – wystarczy uruchomić wyobraźnię.

4. Wzmacnianie motywacji wewnętrznej.

Bardzo ważnym elementem w kształtowaniu nie tylko kreatywności dziecka, ale całej jego osobowości i poczucia własnej wartości są nasze komunikaty. To, w jaki sposób zwracamy się do dziecka oraz jak komentujemy jego zachowania, ma znaczny wpływ na kształtowanie się jego psychiki. Ważne jest budowanie poczucia własnej wartości u dziecka, wyrozumiałość dla jego pytań i wątpliwości. Pytając je o zdanie, uczucia czy pomysły na rozwiązanie problemu, okazujemy mu szacunek, zachęcamy do samodzielności, budujemy pewność i odwagę. A posiadając te cechy mały człowiek z większą radością i zaangażowaniem będzie odkrywał świat. Docenianie wysiłku i zaangażowania, a nie jedynie efektu końcowego, buduje trwałą motywację wewnętrzną. Dziecko, które czuje się akceptowane niezależnie od rezultatu, chętniej podejmuje kolejne wyzwania i nie obawia się popełniania błędów¹⁹.

Kontakt ze sztuką w znaczący sposób poszerza wyobraźnię dziecka. Czytanie bajek, wspólne tworzenie opowiadań czy wymyślanie alternatywnych zakończeń rozwija kompetencje językowe i kreatywne myślenie. W polskiej literaturze dziecięcej szczególne znaczenie mają utwory Jana Brzechwy i Juliana Tuwima, których twórczość opiera się na zabawie słowem, rytmem i absurdem.

Czytajmy z dzieckiem. Zainteresujmy je literaturą dziecięcą. Z książek płynie wiele dobra – dziecko uczy się nowych słów, doskonali skupienie uwagi, uspokaja się i wycisza, zdobywa nowe informacje oraz rozwija wyobraźnię. Dodatkowo wspólne czytanie buduje więź, zbliża i daje dziecku poczucie bezpieczeństwa.

Muzyka również stanowi istotny element rozwoju twórczego. Śpiewanie, gra na prostych instrumentach perkusyjnych czy improwizacja ruchowa przy muzyce pozwalają dziecku wyrażać emocje w sposób niewerbalny. Aktywności artystyczne wzmacniają koncentrację, pamięć oraz zdolność współdziałania w grupie²⁰.

Warto włączać dziecku muzykę klasyczną podczas zabawy, obiadu lub rysowania. Jej dźwięki mogą działać wyciszająco i sprzyjać skupieniu. Można zaproponować dziecku zabawę „Malowanie palcem do muzyki”. Włączamy muzykę, dziecko zamyka oczy i „maluje muzykę”

palcem lub farbami. Po zakończeniu warto porozmawiać o tym, co powstało: jakie kolory zostały użyte, co muzyka przedstawiała czy była wesoła, spokojna, smutna czy energiczna.

Warto również stworzyć z dzieckiem prosty instrument muzyczny, np. bębenek lub grzechotkę, i wspólnie wystukiwać rytm. Jest to nie tylko rozwój muzyczny, ale także wstęp do rozwoju matematycznego – tworzenia sekwencji, rytmów i powtarzalności.

Twórczość w wieku przedszkolnym rozwija się nie tylko indywidualnie, lecz także w relacjach z innymi. Wspólne budowanie konstrukcji, projekty plastyczne czy inscenizacje teatralne uczą negocjacji, kompromisu i współpracy.

Dzieci uczą się słuchać pomysłów innych oraz modyfikować własne koncepcje. Taka elastyczność poznawcza stanowi fundament przyszłych kompetencji społecznych. Jednocześnie działania twórcze pomagają regulować emocje – rysunek, ruch czy opowieść mogą stać się formą odreagowania napięć²¹.

Trzeba pamiętać, że nauka bez relacji jest jak mapa bez dróg. Dzieci powinny wspólnie tworzyć bezpieczną przestrzeń, w której młody człowiek wzrasta i nabiera odwagi, by iść dalej.

W procesie wspierania kreatywności można nieświadomie popełniać błędy. Do najczęstszych należą:

- nadmierna krytyka i poprawianie prac dziecka,
- porównywanie z rówieśnikami,
- narzucanie jednego „poprawnego” rozwiązania,
- zbyt szczegółowe instrukcje ograniczające samodzielność,
- przeładowany harmonogram dnia bez czasu na swobodną zabawę²².

Kreatywność wymaga czasu, cierpliwości oraz akceptacji dla nieporządku i eksperymentowania. Często proces twórczy wiąże się z chaosem, który jest naturalnym elementem odkrywania nowych możliwości.

Dorosły powinien pełnić rolę przewodnika i obserwatora, a nie kontrolera. Wsparcie polega na inspirowaniu, zadawaniu pytań oraz dostarczaniu różnorodnych bodźców, a nie narzucaniu gotowych rozwiązań. Atmosfera zaufania i bezpieczeństwa emocjonalnego stanowi fundament odwagi twórczej.

¹⁹ E. Nęcka, *Psychologia twórczości*, Gdańsk 2012, s. 179–186.

²⁰ K.J. Szmidt, *Pedagogika twórczości*, dz. cyt., s. 356–362.
Tamże, s. 369–375.

²¹ Tamże, s. 369–375.

²² Tamże, s. 401–409.

JAK UCZYĆ, BY RATOWAĆ ŻYCIE? TWÓRCZOŚĆ I KREATYWNOŚĆ W EDUKACJI DLA BEZPIECZEŃSTWA

Bogusława Madej-Breitkopf

Jak podkreśla Krzysztof J. Szmidt, rozwój kreatywności jest procesem długofalowym i wymaga systematycznego wspierania już od najmłodszych lat. Wiek przedszkolny jest szczególnie wrażliwym etapem, w którym doświadczenia edukacyjne mają trwały wpływ na dalsze postawy wobec nauki i wyzwań.

Rozwijanie kreatywności u dzieci w wieku przedszkolnym stanowi inwestycję w ich przyszłość. Poprzez zabawę, kontakt ze sztuką, zadawanie pytań otwartych oraz wzmocnienie samodzielności budujemy fundament pod przyszłe kompetencje poznawcze, społeczne i emocjonalne.

Dziecko, które ma możliwość swobodnego eksperymentowania i wyrażania siebie, uczy się odwagi, elastyczności oraz wiary we własne możliwości. Kreatywność nie jest cechą zarezerwowaną dla wybitnych jednostek – jest naturalnym potencjałem każdego dziecka, który odpowiednio wspierany może rozwijać się przez całe życie.

Na zdjęciu – dziewczynka prezentuje efekt zajęć „Witamy pierwszy dzień Wiosny”, które organizował Miejski Ośrodek Sportu i Rekrutacji w Zielonej Górze.

Autorka artykułu Oksana Yarmish pracuje jako nauczycielka w Miejskim Przedszkolu nr 41 - Zespół Edukacyjny nr 7 w Zielonej Górze

Bibliografia

1. Freinet, C. (1976). *Gawędy Mateusza*. Warszawa: Nasza Księgarnia.
2. Nęcka, E. (2012). *Psychologia twórczości*. Gdańsk: GWP.
3. Robinson, K., Aronica, L. (2015). *Kreatywne szkoły. Oddolna rewolucja, która zmienia edukację*. Kraków: Element.
4. Szmidt, K.J. (2013). *Pedagogika twórczości* (wyd. 2 poszerz.). Sopot: GWP.
5. Szmidt, K.J. (2017). *Edukacyjne uwarunkowania rozwoju kreatywności*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
6. Vygotsky, L.S. (1978). *Mind in Society. The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Edukacja dla bezpieczeństwa to przedmiot o wyjątkowym znaczeniu, ponieważ dotyczy realnych sytuacji zagrożenia zdrowia i życia. Pełni funkcję praktyczną i wychowawczą. Służy przygotowaniu uczniów do życia w społeczeństwie narażonym na różne formy zagrożeń. Ma charakter interdyscyplinarny i społeczny zarazem. Program edukacji dla bezpieczeństwa integruje wiedzę z różnych dziedzin. Uczeń musi opanować zarówno podstawy pierwszej pomocy, jak i zrozumieć funkcjonowanie systemu obronnego państwa. Przedmiot obejmuje treści kształcenia z zakresu bezpieczeństwa osobistego, cywilnego i narodowego.

Właśnie dlatego realizacja podstawy programowej nie może opierać się wyłącznie na teorii. Twórcze metody nauczania sprawiają, że uczniowie nie tylko zapamiętują procedury, ale potrafią działać pod presją, współpracować i podejmować szybkie decyzje.

Kreatywność w tym obszarze nie oznacza improwizacji bez zasad – przeciwnie. To umiejętność elastycznego stosowania wiedzy w zmiennych, często nieprzewidywalnych warunkach.

Kreatywność (postawa twórcza: z łac. *Creatus*, czyli twórczy) – proces umysłowy pociągający za sobą powstanie nowych idei, koncepcji lub nowych skojarzeń, powiązań z istniejącymi już koncepcjami. To zdolność do generowania nowych wartościowych wytworów (rzeczy, metod działania...). Jest cechą bardzo cenioną i pożądaną we współczesnym życiu. Myślenie kreatywne to myślenie prowadzące do uzyskiwania oryginalnych i stosownych rozwiązań.²³

Alternatywna, bardziej codzienna definicja kreatywności mówi, że jest to po prostu zdolność tworzenia czegoś nowego. Kreatywność to wymyślanie, eksperymentowanie, tworzenie, to także popełnianie błędów. Jest bliskie pojęciu twórczości

Dlaczego kreatywność jest kluczowa w edukacji dla bezpieczeństwa?

W sytuacjach kryzysowych, a do takich uczniów przygotowuje się na lekcji, liczy się:

²³ <https://wikipedia.org/Wiki/Kreatywność>

- opanowanie stresu,
- szybka analiza sytuacji,
- ocena zagrożeń i podjęcie odpowiedniej decyzji,
- współpraca w zespole,
- komunikacja,
- reagowanie na zmiany,
- odpowiedzialność za siebie i innych.

Uczeń kreatywny, stojąc w obliczu problemu, podchodzi do niego z różnych punktów widzenia i poszukuje wielu różnych rozwiązań.

Każdy nauczyciel powinien odpowiedzieć sobie na pytanie: czy jestem twórczym nauczycielem lub czy chcę takim być? Twórczy nauczyciel to taki, który pobudza ciekawość poznawczą uczniów, dostarcza wiedzy, by uczeń ją przetworzył i przyswoił, stymuluje i motywuje ucznia do myślenia i poszukiwania.

Stymulując twórcze myślenie uczniów, należy ich uczyć, jak pokonywać bariery i własne ograniczenia. Zachęcać ich do przyjmowania różnych punktów widzenia, kształtować pozytywny stosunek do nowych pomysłów i wzmacniać pozytywne zaangażowanie.

Tych kompetencji nie da się wykształcić poprzez same wykłady. Potrzebne są działania praktyczne, symulacje i projekty, które angażują emocje i wyobraźnię uczniów.

Przykłady kreatywnych działań w edukacji dla bezpieczeństwa:

1. Pierwsza pomoc – nauka przez symulację. Działanie: uczniowie biorą udział w scenariuszach „żywej lekcji” – np. symulacja wypadku na boisku szkolnym. Jedni wcielają się w poszkodowanych, inni w ratowników, świadków, dyspozytora numeru alarmowego. Efekt: nauka realnych procedur w bezpiecznych warunkach, przełamywanie strachu przed działaniem, rozwój odpowiedzialności i empatii.
2. Edukacja dla bezpieczeństwa – projekt „Szkoła gotowa na kryzys”. Działanie: uczniowie opracowują plan reagowania na różne zagrożenia: pożar, ewakuacja, blackout, zagrożenie chemiczne czy cyberatak. Efekt: rozwój myślenia strategicznego, poczucie sprawczości, świadomość procedur i ich sensu.
3. Komunikacja w sytuacjach zagrożenia. Działanie: uczniowie tworzą krótkie filmy lub podcasty instruktażowe: „Jak wezwać pomoc?”, „Jak zachować się w sytuacji wypadku?”, „Co zrobić przy zadławieniu?” itp. Efekt: utrwalanie procedur w atrakcyjnej

formie, nauka jasnego komunikowania się, rozwój kompetencji medialnych.

4. Wsparcie psychologiczne w sytuacjach zagrożenia. Działanie: odgrywanie scenek: rozmowa z osobą po wypadku, wsparcie rówieśnika po traumatycznym zdarzeniu. Efekt: kształtowanie empatii, nauka reagowania na stres, rozwój dojrzałości społecznej.
5. Projekty interdyscyplinarne. Działanie: projekt „Bezpieczna okolica” – uczniowie: na geografii analizują teren, na informatyce tworzą mapę zagrożeń, na edukacji dla bezpieczeństwa opracowują procedury, na języku polskim piszą kampanię informacyjną. Efekt: łączenie wiedzy z różnych dziedzin, praktyczne zastosowanie teorii, budowanie odpowiedzialności obywatelskiej.

Nie da się ukryć, że skuteczna edukacja wymaga kompetentnych prowadzących. Nauczyciel edukacji dla bezpieczeństwa powinien łączyć wiedzę merytoryczną z umiejętnościami dydaktycznymi, ponieważ pełni on szczególną rolę:

- jest autorytetem, ale i partnerem,
- uczy nie tylko zasad, ale też odwagi działania,
- tworzy przestrzeń, w której uczniowie mogą popełniać błędy bez lęku – bo tylko wtedy naprawdę się uczą.

Kreatywność nauczyciela wyraża się m.in. przez:

- zmianie sali lekcyjnej w miejsce symulacji,
- wykorzystywanie rekwizytów,
- zapraszanie ratowników, strażaków, żołnierzy,
- łączenie edukacji formalnej z realnym światem.

Twórczość i kreatywność w edukacji dla bezpieczeństwa to nie luksus – to konieczność. Dzięki nim uczniowie:

- nie tylko poznają procedury, ale potrafią działać, gdy liczą się sekundy,
- nie tylko uczą się odpowiedzi, ale rozwijają postawę odpowiedzialności za siebie i drugiego człowieka.

Szkoła, która uczy w sposób kreatywny, nie tylko przygotowuje do sprawdzianów – ale przygotowuje do życia. Kreatywność należy traktować jako „umiejętność” i ją rozwijać, ćwiczyć, doskonalić i doceniać.

Podsumowując, kreatywność jest niezwykle ważna w edukacji, przyczyniając się do osiągnięcia sukcesu osobistego i zawodowego w ciągu całego życia. Pomaga

uczniom rozwijać niezbędne umiejętności, takie jak: rozwiązywanie problemów, zdolność adaptacji i innowacyjne myślenie, niezbędne w dzisiejszym, szybko zmieniającym się świecie. Dlatego nauczyciel powinien stale rozwijać swój warsztat pracy i doskonalić język komunikacji – aby był precyzyjny, niebudzący paniki, zrozumiały.

JUBILEUSZ 50-LECIA PRACY ZAWODOWEJ

dr hab. Lidii Kataryńczuk-Mani, prof. UZ

dr Katarzyna Kochan

Postać Lidii Kataryńczuk-Mani od wielu dekad zajmuje istotne miejsce w polskiej pedagogice muzycznej, teorii wychowania oraz muzykoterapii. Jej działalność naukowa, dydaktyczna i organizacyjna stanowi spójny i konsekwentnie rozwijany dorobek, który obejmuje zarówno edukację muzyczną dzieci i dorosłych, jak i terapię dźwiękiem, emisję głosu oraz kształcenie nauczycieli i specjalistów z zakresu logopedii. Za swój wkład w rozwój kultury 10 kwietnia 2026 r. została uhonorowana medalem Zasłużony Kulturze Gloria Artis.

Działalność pedagogiczna Pani Profesor od zawsze związana była - i jest nadal - z Zieloną Górą. Po ukończeniu w 1978 r. studiów wychowania muzycznego w Wyższej Szkole Pedagogicznej im. Tadeusza Kotarbińskiego w Zielonej Górze, rozpoczęła pracę zawodową jako nauczycielka muzyki w VII Liceum Ogólnokształcącym w Zielonej Górze, gdzie prowadziła zajęcia z wychowania muzycznego. W doświadczeniach uczniów zapisała się jako nauczycielka szczególnie zaangażowana, życzliwa i otwarta, dla której muzyka była nie tyle przedmiotem szkolnym, ile przestrzenią kształtowania wrażliwości i kompetencji emocjonalnych. W swojej pracy dydaktycznej konsekwentnie przełamwała stereotypy dotyczące „braku słuchu muzycznego”, wskazując, że dostęp do muzyki ma charakter powszechny i nie wymaga szczególnych predyspozycji, lecz otwartości na doświadczenie rytmu, dźwięku i ruchu. Równolegle do pracy w szkole, rozwijała się naukowo i 1 marca 1995 r. obroniła pracę doktorską *Wpływ zajęć umuzykalniających na wychowanie społeczno-moralne dziecka 6-letniego* oraz podjęła pracę w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Zielonej Górze.

W kolejnych latach działalność naukowa i dydaktyczna Profesor Lidii Kataryńczuk-Mani była i jest silnie związana z Uniwersytetem Zielonogórskim, gdzie pełniła różne funkcje organizacyjne i dydaktyczne. W 2015r. uzyskała tytuł doktora habilitowanego w zakresie teorii muzyki i pedagogiki na Uniwersytecie Ostrawskim.

Obszarem jej zainteresowań stała się emisja głosu, którą traktowała jako fundamentalny element przygotowania zawodowego nauczycieli. Zdaniem Pani Profesor głos stanowi nie tylko narzędzie komunikacji, lecz także istotny komponent pracy pedagogicznej, wymagający świadomej kontroli, profilaktyki i treningu. Istotny wymiar jej działalności dotyczy również kształcenia logopedów, z którymi pracowała w ramach studiów podyplomowych z logopedii. W tym obszarze łączyła wiedzę z zakresu fonacji, pedagogiki i muzyki, wskazując na interdyscyplinarny charakter pracy z głosem i mową. Jej podejście dydaktyczne opierało się na integracji teorii z praktyką oraz na rozumieniu dźwięku jako narzędzia terapeutycznego i diagnostycznego.

Szczególnie ważnym i wieloletnim obszarem działalności Profesor Lidii Kataryńczuk-Mani była edukacja muzyczna najmłodszych. Przez wiele lat prowadziła zajęcia muzyczne dla przedszkolaków w Zielonej Górze, koncentrując się na rozwijaniu wrażliwości muzycznej, koordynacji ruchowej oraz kompetencji społecznych dzieci. W pracy z najmłodszymi stosowała metody oparte na naturalnej ekspresji – śpiewie, ruchu, rytmizacji oraz zabawie muzycznej, traktując je jako podstawę harmonijnego rozwoju dziecka. W jej ujęciu edukacja muzyczna w wieku przedszkolnym stanowi fundament późniejszych kompetencji poznawczych i emocjonalnych.

Istotnym obszarem jej aktywności pozostaje muzykoterapia oraz terapia dźwiękiem, w której wykorzystuje między innymi misy tybetańskie. Instrumenty te stanowią jeden z najbardziej charakterystycznych elementów jej praktyki terapeutycznej i były wielokrotnie prezentowane podczas konferencji naukowych i warsztatów. Wibracje mis tybetańskich wykorzystywane są w celu redukcji napięcia psychofizycznego, wspierania procesów relaksacyjnych oraz regulacji emocji. W tym ujęciu dźwięk traktowany jest jako medium oddziałujące na układ nerwowy, wspierające procesy regeneracyjne oraz poprawę koncentracji.

Dorobek naukowy Profesor Kataryńczuk-Mani obejmuje ponad 200 publikacji, w tym monografie i opracowania zbiorowe. Do najważniejszych należą: *Dziecko i nauczyciel*

w kulturze artystycznej (2017); *Dziecko i nauczyciel w procesie edukacji. Relacje i działania* (2017); *Nauczyciel – Czas – Przestrzeń – Szkoła: różnorodność form edukacji* (2025). Ich autorka koncentruje się na zagadnieniach edukacji muzycznej, teorii wychowania, relacji pedagogicznych oraz zastosowania muzyki w procesach terapeutycznych i rozwojowych.

Ponadto Pani Profesor pełni funkcję recenzentki podręczników do edukacji muzycznej, co pozwala jej wpływać na jakość i kierunki kształcenia muzycznego w Polsce. Jako przewodnicząca Stowarzyszenia Polskich Muzyków Kameralistów inicjuje i współorganizuje wydarzenia artystyczne oraz naukowe, w tym cykl konferencji „Nauczyciel. Czas. Przestrzeń. Szkoła”. Wydarzenia te odbywają się m.in. w Biurze Wystaw Artystycznych w Zielonej Górze oraz w Pałacu w Starym Kisielinie, stanowiąc istotne forum wymiany doświadczeń naukowych i dydaktycznych.

Jej działalność obejmuje integrację trzech obszarów: edukacji muzycznej, kształcenia nauczycieli oraz muzykoterapii. Jej dorobek ukazuje spójne podejście do muzyki jako narzędzia wspierającego rozwój człowieka na kolejnych etapach życia. W pracy naukowej i dydaktycznej konsekwentnie podkreśla znaczenie doświadczenia muzycznego jako czynnika kształtującego kompetencje emocjonalne, społeczne i poznawcze.

Poza działalnością naukową Profesor Lidia Kataryńczuk-Mania interesuje się sztukami plastycznymi, szkłem artystycznym oraz przyrodą. Ceni kontakt z naturą, szczególnie spacerując nad morzem.

Na zakończenie należy wyrazić szczególne uznanie dla dotychczasowej pracy Pani Profesor oraz życzyć dalszych lat aktywności naukowej, dydaktycznej i artystycznej. Niech kolejne lata przynioszą Pani satysfakcję, zdrowie, niegasnącą energię twórczą oraz kolejne inspirujące inicjatywy, które – podobnie jak dotychczas – będą służyły rozwojowi pedagogiki muzycznej, muzykoterapii oraz edukacji w Polsce i poza jej granicą.

Źródło: https://staff.uz.zgora.pl/lkataryn/o_mnie.html

*dr Katarzyna Kochan – nauczyciel konsultant
Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Zielonej Górze*

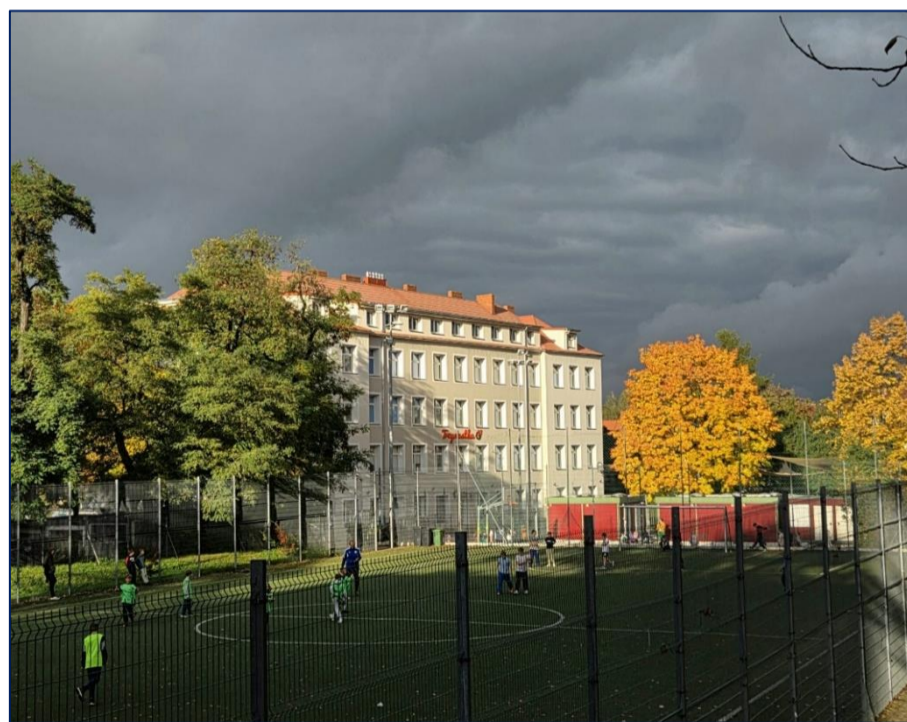
NOWOCZESNOŚĆ ZACZYNA SIĘ OD LUDZI

Emilia Ławecka

„Nowoczesność zaczyna się od ludzi” to artykuł dotyczący środowiska uczącego się na przykładzie Szkoły Podstawowej nr 13 w Zielonej Górze.

Współczesne dyskursy pedagogiczne coraz wyraźniej podkreślają, że nowoczesność edukacji nie sprowadza się do wdrażania technologii, lecz do budowania środowiska sprzyjającego uczeniu się wszystkich jego uczestników. Jak zauważa Dorota Klus-Stańska, „uczenie się jest procesem społecznym, zakorzenionym we współdziałaniu i dialogu”. To właśnie ten wymiar stanowi fundament funkcjonowania Szkoły Podstawowej nr 13 w Zielonej Górze, która konsekwentnie rozwija się jako organizacja ucząca się.

Położona w samym sercu miasta, w centrum kultury, nauki, sztuki i sportu, stanowi przykład instytucji, w której rozwój ucznia jest ściśle powiązany z rozwojem nauczyciela. Udział w ogólnopolskim programie *Całościowy Rozwój Szkoły* sprzyja wdrażaniu modelu pracy opartego na refleksyjności, współpracy i systematycznej analizie własnych działań. Nauczyciele funkcjonują w zespołach zadaniowych, planując i realizując inicjatywy edukacyjne o zróżnicowanej skali – od działań klasowych po przedsięwzięcia o charakterze miejskim.

Aktywność zespołowa przekłada się na realizację projektów integrujących społeczność lokalną, takich jak Noc Mikołajkowa, „Tańczymy na 6” czy Mistrzostwa Piłki Siatkowej Plażowej. Działania te wpisują się w koncepcję edukacji środowiskowej, w której instytucja oświatowa pełni rolę animatora życia społecznego. Jednocześnie kadra systematycznie podnosi kompetencje zawodowe,

uczestnicząc w szkoleniach oraz konferencjach ogólnopolskich, w tym organizowanych przez Ogólnopolskie Stowarzyszenie Kadry Kierowniczej Oświaty, a także prezentując własne doświadczenia i dobre praktyki.

Istotnym aspektem funkcjonowania Trzynastki jest jej otwartość na współpracę międzyinstytucjonalną. Partnerstwa z instytucjami kultury i nauki – takimi jak Lubuski Teatr, Filharmonia Zielonogórska czy Uniwersytet Zielonogórski – poszerzają przestrzeń edukacyjną uczniów, umożliwiając im kontakt z różnorodnymi formami aktywności poznawczej i artystycznej. Tego typu działania odpowiadają założeniom konstruktywistycznych teorii uczenia się, akcentujących znaczenie doświadczenia i kontekstu społecznego.

Nowoczesność przejawia się tu również w świadomym projektowaniu przestrzeni edukacyjnej. Zgodnie z założeniami pedagogiki miejsca, otoczenie pełni funkcję „trzeciego nauczyciela”, wspierającego proces uczenia się. Korytarze i sale zostały zaaranżowane w sposób eksponujący podmiotowość ucznia – na ścianach znajdują się fotografie dokumentujące codzienne aktywności i osiągnięcia dzieci, od pierwszych występów publicznych po sukcesy artystyczne czy sportowe. Taka narracja wizualna wzmacnia poczucie sprawstwa i przynależności.

Równolegle tworzone są warunki do rozwijania pasji zarówno uczniów, jak i nauczycieli. Przykładem jest studio medialne, w którym od trzech lat powstaje miesięcznik „Buda”, stanowiący przestrzeń rozwijania kompetencji komunikacyjnych i pracy zespołowej. Funkcjonuje również studio muzyczne, będące miejscem prób zespołu „Szok”, a także grupa teatralna umożliwiająca ekspresję artystyczną oraz plastyczną, która na swoim koncie ma już pierwsze wernisaże miejskie. Ważnym obszarem aktywności pozostaje wolontariat, który sprzyja kształtowaniu postaw prospołecznych i odpowiedzialności.

Codzienna praktyka dydaktyczna opiera się na metodach aktywizujących, rozwijających kompetencje kluczowe, takie jak kreatywność, współpraca czy krytyczne myślenie. Różnorodność form pracy oraz bogata oferta zajęć dodatkowych odpowiadają na zróżnicowane potrzeby uczniów, wpisując się w ideę edukacji spersonalizowanej.

To pokazuje, że nowoczesność w edukacji ma charakter procesualny i wielowymiarowy. Nie ogranicza się do infrastruktury technologicznej, lecz obejmuje kulturę organizacyjną, relacje społeczne oraz sposób rozumienia uczenia się. Trzynastka stanowi ilustrację środowiska, w którym kluczową rolę odgrywa współpraca, refleksyjność i konsekwentne budowanie przestrzeni sprzyjającej rozwojowi każdego uczestnika procesu edukacyjnego. Warto zauważyć, że założenia programu „Kompas Jutra” w dużej mierze odpowiadają praktykom stosowanym w szkole od co najmniej czterech lat, co wskazuje, że program ten raczej porządkuje i wzmacnia już istniejące w niej rozwiązania niż wprowadza nowe kierunki działań.

*Emilia Ławecka, nauczycielka edukacji wczesnoszkolnej
w Szkole Podstawowej nr 13 w Zielonej Górze,
opiekun szkolnej redakcji „Budy”*

HISTORIA „BUDY”, KTÓRA STAŁA SIĘ SERCEM SZKOŁY

Emilia Ławecka

Jak z niewielkiego, zapomnianego pomieszczenia stworzyć miejsce pełne pasji, zaangażowania i dziennikarskich ambicji? Dla mnie odpowiedź jest prosta – wystarczy dać uczniom przestrzeń do działania i uwierzyć w ich możliwości. Tak narodziła się „Buda”.

W maju 2023 r. podjęłam decyzję o reaktywacji szkolnej gazety „Buda”. Nie była to przypadkowa inicjatywa – dziennikarstwo to moja pasja od 12. roku życia, a przez 17 lat pracowałam jako dziennikarka prasowa. Dziś z ogromną radością dzielę się swoim doświadczeniem z uczniami, pokazując im, jak ważne jest rzetelne i odpowiedzialne słowo. To właśnie z tej potrzeby narodziła się nasza redakcja, którą budowaliśmy od podstaw. Zaczynaliśmy od zera. Siedzibą naszej redakcji stało się niewielkie pomieszczenie, które przed pandemią było sklepikiem szkolnym, a później pełniło funkcję magazynku. Wspólnie z uczniami, przy wsparciu dyrekcji, prze-

kształciliśmy je w miejsce, które dziś tętni życiem. To tutaj spotykamy się co tydzień, planujemy, dyskutujemy i tworzymy kolejne numery naszej gazety.

Od początku zależało mi na tym, aby „Buda” była czymś więcej niż tylko szkolnym biuletynem. Chciałam, by stała się przestrzenią do rozwijania pasji, nauki odpowiedzialności za słowo i budowania zespołu. Dziś mogę śmiało powiedzieć, że to się udało. Redakcja liczy obecnie siedmioro uczniów klas 4-7. Pracujemy jak w prawdziwej redakcji – mamy redaktor naczelną, sekretarza, organizujemy kolegia redakcyjne. Każdy ma swoje zadania i czuje się odpowiedzialny za efekt końcowy.

Nasza gazeta ukazuje się regularnie – co miesiąc. To dla mnie ogromny powód do dumy, bo wiem, ile pracy i systematyczności to wymaga. Moi dziennikarze są obecni na wszystkich ważnych wydarzeniach szkolnych. Obserwują, notują, zadają pytania, a potem zamieniają to w teksty, które czyta cała społeczność szkolna. Dzięki nim „Buda” stała się sercem szkoły – miejscem, które dokumentuje jej życie i integruje uczniów oraz nauczycieli.

W pracy z młodymi dziennikarzami kieruję się prostą zasadą: dobrze napisany artykuł to taki, który mówi prawdę w sposób jasny i zrozumiały. Tego właśnie uczymy się na naszych spotkaniach, ale też podczas warsztatów dziennikarskich, w których chętnie uczestniczymy.

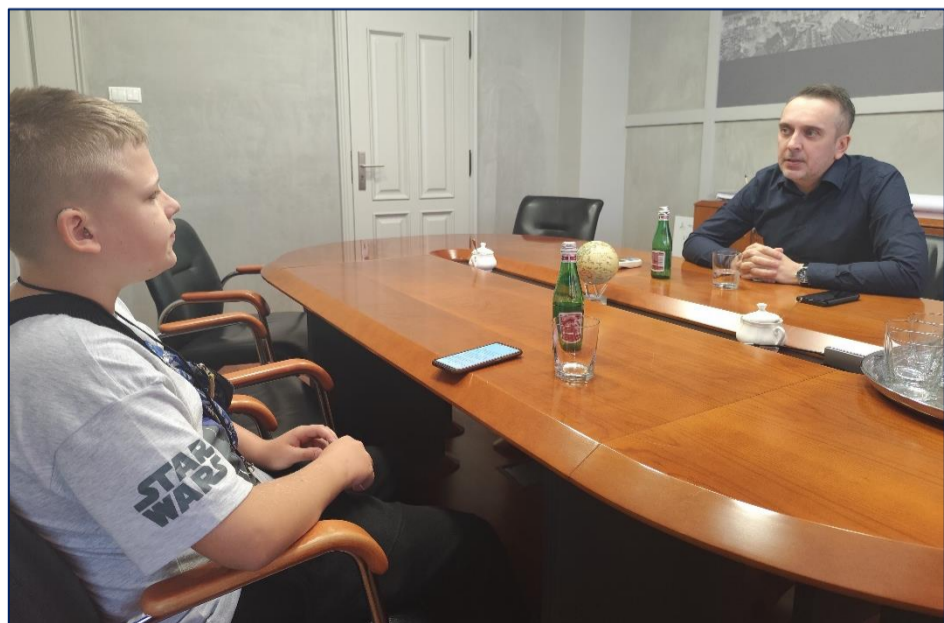
Podczas corocznych zajęć „ABC dziennikarstwa”, organizowanych przez Zielonogórski Ośrodek Kultury, uczniowie mieli okazję nie tylko uporządkować wiedzę, ale przede wszystkim przećwiczyć ją w praktyce. Pod okiem doświadczonych dziennikarzy prasowych czy radiowych uczyli się, jak pisać jasno i konkretnie, jak selekcjonować informacje oraz jak unikać językowych pułapek. Szczególnie cenne było dla nich ćwiczenie polegające na „tłumaczeniu” trudnych, oficjalnych komunikatów na język zrozumiały dla każdego czytelnika.

Te doświadczenia szybko przełożyły się na jakość naszych artykułów, ale też na jeszcze większą motywację do działania. Istotnym momentem w historii „Budy” był rok 2024, kiedy zostaliśmy wyróżnieni w konkursie Młody Dziennikarz Roku Województwa Lubuskiego. Jako jedyna szkoła podstawowa w województwie znaleźliśmy się w gronie nagrodzonych, rywalizując ze szkołami średnimi i studentami dziennikarstwa. To było dla mnie niezwykle wzruszające doświadczenie – widzieć, jak praca moich uczniów zostaje doceniona.

Pamiętam moment ogłoszenia wyników i galę wręczenia nagród – dumę, emocje i radość, które towarzyszyły całej naszej redakcji. Tym bardziej, że oprócz „Budy” wyróżniono tylko jeden inny magazyn uczniowski. To pokazało nam, że to, co robimy, ma sens.

Dziś „Buda” to nie tylko gazeta. To zespół młodych ludzi, którzy chcą się rozwijać, uczyć i działać. Chętnie uczestniczymy w kolejnych warsztatach, zapraszamy dziennikarzy do szkoły, szukamy nowych inspiracji.

Reaktywując „Budę”, nie przypuszczałam, że stanie się ona aż tak ważnym miejscem na mapie naszej szkoły. Dziś wiem, że była to jedna z najlepszych decyzji. I mam poczucie, że to dopiero początek naszej dziennikarskiej drogi.

Młody dziennikarz „Budy” przeprowadza wywiad z prezydentem Zielonej Góry Marcinem Pabierowskim

LEKCJA AKTORSTWA... KTÓREJ NIE MA W PODRĘCZNIKACH

Malwina Kogut

21 kwietnia 2026 roku szkolna sala gimnastyczna Szkoły Podstawowej nr 13 w Zielonej Górze, popularnej „Trzynastki”, stała się miejscem wyjątkowego wydarzenia – spotkania ze sztuką, doświadczeniem i żywym słowem. Gościem szkoły był wybitny aktor teatralny i filmowy, Daniel Olbrychski.

Już od pierwszych chwil dało się wyczuć szczególną atmosferę, ponieważ nie była to jedynie wizyta znakomitego artysty, lecz spotkanie z człowiekiem, który przez dekady współtworzył historię polskiej kultury.

Rozmowa prowadzona przez uczniów miała formę wywiadu – szczerego, dojrzałego i pełnego zaangażowania. Pytania dotyczyły spraw fundamentalnych: sensu wyborów, odwagi, marzeń oraz ceny, jaką czasem trzeba zapłacić za wierność własnej drodze. Odpowiadając, aktor opowiadał nie tylko o aktorstwie, ale także dzielił się głęboką refleksją nad życiem, odpowiedzialnością i człowieczeństwem.

Szczególnym punktem spotkania było zadanie aktorskie, w którym uczniowie stanęli przed wyzwaniem wyrażenia emocji bez użycia słów. Krótka scena stała się przestrzenią odwagi, twórczej ekspresji i autentycznego zaangażowania. Komentarz Daniela Olbrychskiego – uważny, życzliwy i pełen profesjonalizmu – nadał temu doświadczeniu dodatkową wartość, stając się nie tylko oceną, lecz przede wszystkim cenną wskazówką i inspiracją do dalszego rozwoju.

Dla wielu uczniów było to pierwsze bezpośrednie spotkanie z artystą tej rangi ale też doświadczeniem, które może stać się początkiem nowych marzeń, odwagi w ich realizowaniu oraz inspiracją do poszukiwania własnej drogi.

Na zakończenie spotkania nie zabrakło również wyjątkowych, symbolicznych momentów. Wykonano wspólne zdjęcie pamiątkowe, które na długo pozostanie świadectwem tego wydarzenia. Pan Olbrychski złożył także autograf na swoim portrecie, który zawiśnie w honorowym miejscu szkoły, przypominając o tej niezwykłej wizycie i jej znaczeniu dla całej szkolnej społeczności. Ponadto młodzi dziennikarze „Budy” przygotowali specjalny numer z relacją ze spotkania.

Szkoła jest miejscem, gdzie kształtują się nie tylko umiejętności, ale także wartości i postawy. Takie spotkania przypominają, że edukacja to również przestrzeń spotkania z autorytetem – prawdziwym, żywym i obecnym. Wizyta mistrza słowa, filmu i teatru była właśnie takim doświadczeniem – lekcją, która pozostaje w pamięci uczniów na długo po wybrzmieniu ostatnich słów.

*Malwina Kogut - nauczycielka języka polskiego
w Szkole Podstawowej nr 13 w Zielonej Górze*

*Danielowi Olbrychskiemu, podczas spotkania towarzyszyła
żona Krystyna Demska-Olbrychska, która przed laty
uczęszczała do tej szkoły*

*Uczniowie prezentują szkolną gazetę „Buda”, w której
jest relacja pt. Spotkanie z Mistrzem...”*

o . D . n